

Виноград Господњи

ЛИСТ ПРАВОСЛАВНЕ
ЕПАРХИЈЕ БАЧКЕ

Година двадесета

Број 4

Нови Сад

О Покрову Пресвете Богородице 2024.

Бесплатан примерак

**Закрили нас славним Твојим Покровом
и избави нас од свакога зла!**

Са благословом Његовог Високопреосвештенства Митрополита бачког господина др Иринеја

ВИНОГРАД ГОСПОДЊИ

Лист православне Епархије бачке
Година двадесета, број 4
Нови Сад, о Успењу Пресвете Богородице 2024.

Уредник
Презвитер др Милан Бандобрански

Чланови уредништва
Протојереј-ставрофор Милован Миодраговић
Протојереј Владан Симић
Протојереј Жељко Латинковић
Протонамесник Игор Игњатов
Протонамесник Лео Малешевић
Др Данило Михајловић

Лектор и коректор
Јелица Недић

Техничка обрада
Татјана Срдић

Штампа
М&А Принт студио, Нови Сад, 2024.

Тираж 12.000 примерака

Уредништво
21000 Нови Сад
Змај-Јовина 4
vinogradgospodnji.epbacka@gmail.com
www.eparhijabacka.info

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад
271.2 (5)
ВИНОГРАД ГОСПОДЊИ:
Лист православне Епархије бачке
/Главни и одговорни уредник презвитер др Милан
Бандобрански. – Год. 1, бр. 1 (1976) – год. 25 бр. 82
(2000); Год. 1, бр. 1 (2001) – Нови Сад : Епархија
бачка, 1976–2000; 2007–. – 29 цм
Лист *Виноград Господњи* излази пет пута годишње.
ISSN 0353-1783
COBISS.SR-ID 16504322

САДРЖАЈ

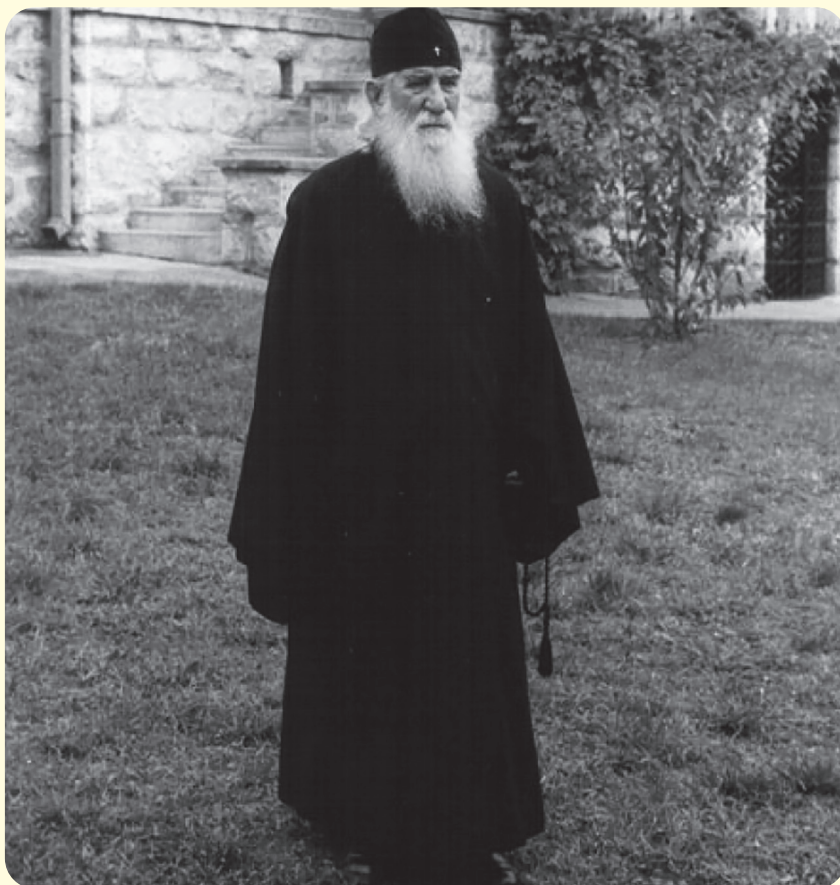
ОСМИ ДАН	3
Протојереј Петар Бикар Преподобни Јустин Нови Ћелијски – свето предањски подвижник и свештенослужитељ словесне службе	3
СЛОВО АРХИЈЕРЕЈА	7
Митрополит бачки др Иринеј Беседа на свечаној академији у част преподобног Јустина Ћелијског	7
РАЗГОВОР	11
Протојереј-ставрофор Миливој Мијатов Богословије – училишта која рађају нове пастире, нове учитеље и нове проповеднике вере	11
ЈУБИЛЕЈ	22
Протојереј Петар Бикар Октоих – „целомудрености наставник, туге ослободитељ, помирење са Богом”	22
ИЗ ЛЕТОПИСА	25
Ђакон Бранко Батало Православни храм Свете Тројице у Чонопљи	25
ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ	27
Катихета Ђорђе Гојић Монографија о Светониколајевском храму у Сивцу	27
ИЗ ШКОЛСКЕ КЛУПЕ	30
Са часа веронауке: О свештеним одеждама	30
АКТУЕЛНОСТИ	34
СВЕТИЊАМА У ПОХОДЕ	43
НОВА ИЗДАЊА	44
НА ТАЛАСУ ПРАВОСЛАВЉА	45

Протојереј Петар Бикар
ПРЕПОДОБНИ ЈУСТИН НОВИ ЋЕЛИЈСКИ
– СВЕТОПРЕДАЊСКИ ПОДВИЖНИК
И СВЕШТЕНОСЛУЖИТЕЉ СЛОВЕСНЕ СЛУЖБЕ*

Свети отац Јустин, који се пре примања монашког завета звао Благоје, јер се родио на празник Благовести, 25. марта / 7. априла 1894. године Господње, био је потомак свештеничке породице Поповић. Из те благочестиве и благородне породице произашло је седам колена свештеника. Иако његов отац није примио свештенички чин, млади Благоје одлучује да пође освештаним путем својих предака. Он је, са Светим Савом српским, понављао: „Молитва је за мене највеће блаженство у овоме свету.” Већ као млади богослов заволео је молитву, а касније – посебно када је замонашен 1915. године, уочи спомена светог Василија Великог, једнога од највећих литурга Цркве Божје – он је наставио тим својим подвигом и изабрао је да му небески заштитник буде свети мученик Јустин Философ, који је оставио опис ранохришћанске Литургије у своме знаменитом делу *Апологија*.

Године 1922. монах Јустин постаје јерођакон и, према речима његовог животописца и ученика, почившег епископа Атанасија (Јевтића), од тада „он почиње да мирише богослужењем и да тај мирис, тај миомирис, шири свуда око себе.” Сâм Ава сведочи да је желео да остане до краја свога живота јерођакон и много је волео тај чин којим се саслужује свештенику. У том периоду он је почео да води свој молитвени дневник, који никада

Преподобни Јустин Ћелијски

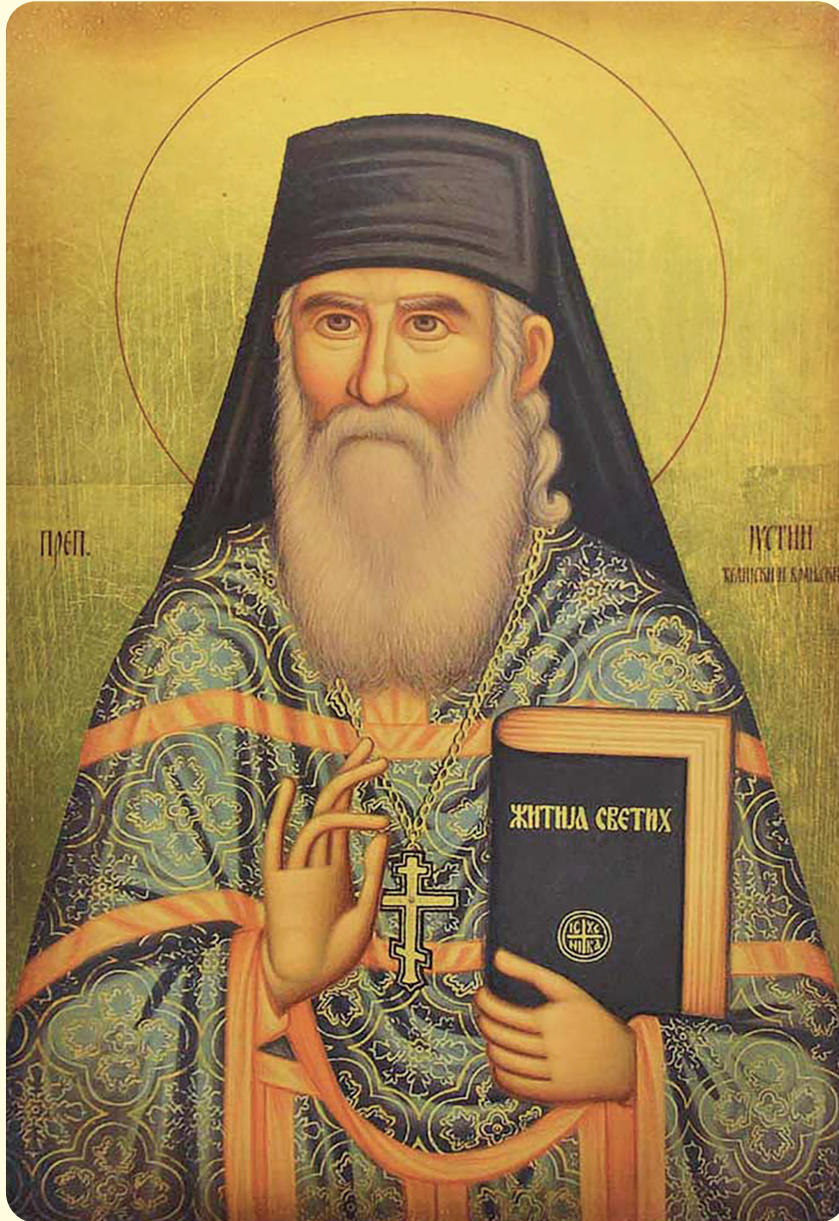
није намеравао да објави, али су га његови ученици пронашли међу његовим књигама и објавили га да би из њега могли да се поучимо тој његовој молитвености. Ава је често говорио да треба „охерувимити своју савест” и није случајно да је његов манастир, у који ће касније отићи, управо био Светоархангелски. У том свом молитвеном дневнику он бележи: „1921. 1. јануар – свети Василије – поноћна служба, молитвено сретање Нове године. На улазу у Нову годину, лик светог Василија. Сузе... Литургија – минира ме страдањем...

* Прилог представља скраћен, донекле измењен и допуњен текст предавања, одржаног 1/14. јуна 2009. године Господње у манастиру Ми-

хољска Превлака на другој по реду духовној вечери, поводом тридесет година од упокојења аве Јустина.

Осми дан

Преподобни Јустин Ћелијски

Вече: од 12:00 часова до 1:00 час – плач...
3. јануар: Недеља – Литургија, коленопреклоњења сва: Исусе Сладчајши, омољитви ме светим Златоустом! Осећање за све време да ме има неко свет и молитвен. Влада оком и душом мојом. Сва ми душа ишчиле кроз уплакане очи отржући се ка лику Сладчајшега и Богомајке. Ридање и јецајне молитве за всјех и за всја. Господе, спаси све: растиње и биље и животиње. Њиховим молитвама, помилуј ме... Напорно себесмиравање за време свете Литургије. Жеравично осећање свегрешности за време освећивања светих Дарова. Захвалне молитве после светог Причешћа: Го-

споде, украси ме! Украшавање човека кроз саоваплоћавање Христу партиципацијом Његовог Светог и Прекрасног Тела и Крви..." Отац Јустин у том периоду чини сваки дан од 500 до 1.000 метанија и око 1.000 до 2.000 молитава. Како се приближује Васкршњи пост тако се и број молитава и метанија повећава, да би Велике седмице достигао највећи број: уочи Великог петка 3.200 метанија и 1.800 молитава. Свети Јустин управо у овом периоду чини огроман и велики подвиг молећи се за све и за сва.

Тада он први пут преводи свету Литургију светог Јована Златоуста, за кога је био веома везан духовно читавога свога живота. Он је био онај који је следио свештени кирилометодијевски пут превођења словесне службе. (У прилог овој везаности оца Јустина за светог Златоуста поменућемо сведочанство једног његовог духовног чеда, према којем је, у јесен 1966. године, имао у сну следеће виђење: види светог Златоуста у келији оца архимандрита Јустина – отац архимандрит прави метаније, а свети Златоуст га благосиља и говори:

„Ово је мој угодник.“) Тада је отац Јустин предавао у Богословији у Битољу заједно са светим Јованом Шангајским, где су се обојица молили узносећи молитве за своје ученике и за сав народ свој. Дирљив је запис из његовог молитвеног дневника: „По Крстовдану 1925. године два ученика напустила ноћу школу. Оставила ми дирљиво писмо. На јутрењу служећи, плакао сам много за њима. Како је тешко водити кроз живот друге, а још теже себе.“ Отац Јустин, будући да је био педагог, васпитавао је највише своје ученике управо својим богослужењем и својим себесмиравањем и себеприношењем на жртву Господу.

Осми дан

Словесни свештенослужитељ словесне службе није желео да прими презвитерски чин из смирења, као што касније није хтео да прими ни епископски, већ је до краја овог мањког живота остао архимандрит. Године 1922. празник Усековања главе светог Претече падао је у понедељак. Претходног дана, у недељу, тадашњи патријарх српски Димитрије рукоположио је Јустиновог друга Иринеја за јеромонаха. Уочи недеље патријарх је предложио и њему да га на Усековање посвети за јеромонаха. Желећи из смирења да и даље остане јерођакон, а и зато што је тај чин и службу много волео, он замоли патријарха да то не чини него да га остави како је досад био. Те ноћи, он се веома много сузно молио Господу и Богородици, а такође и светом Јовану Златоусту да га просвете и науче шта му треба чинити. Сутрадан пак, у недељу поподне, у Богословији у Карловцима држао је, као и увек, интересантно предавање епископ Николај, па су ђаци и отац Јустин после тога закаснили у цркву на вечерње. Када је отац Јустин затим стигао у цркву видео је да је сâм стари патријарх узео епитрахил на себе и почео да служи вечерње, пошто никога од свештеника тада у храму није било. То га је тада толико поразило да је у себи осетио прекретницу и одлучио да прими рукоположење и послушање, тако да га је Светејши Димитрије сутрадан на Усековање рукоположио у чин презвитера. За време рукоположења у свештенички чин плакао је пред светим Престолом као мало дете, јер велика је тајна свештенства.

Када је отац Јустин једно време био у Грчкој – постоји његов запис о томе, а то је ушло и у његов животопис – био је код једне баке Гркиње која је знала сва *Житија светих* напамет, тако да се и он учио од ње и ту је заволео та *Житија*, а онда их је и у своје време и објавио преводeћи их по први пут и састављајући на српском језику. Живео је управо животом тих светих људи тако што је био у непрестаној молитвеној заједници са њима, будући да је редовно служио вечерње и јутрење и кроз та богослужења омотивирао свој ум разговарајући са светитељима и тражећи од њих молитвено заступништво.

У току рата отац Јустин је ишао од манастира до манастира и служио претрпевши велика страдања. Иначе је овај српски пророк Јеремија страдао читавог свог живота. За страдање је написао да је оно „вино којим Христос причешћује човека из путира љубави“, а за молитву, да је „просфора умешена од суза и срца“. Дисао је молитвеношћу, дисао је литургијски, дисао је богослужењем.

Године 1948. мати Сара, игуманија манастира Ћелије, позива га да буде духовник у том манастиру и он је то прихватио, уз жељу да му буде омогућено да служи сваки дан свету Литургију, што је, уз обострано задовољство, и остварено, тако да отац Јустин од те године, дошавши у тај дивни Светоархангелски манастир, почиње да служи непрестано читав дневни круг богослужења крунишући га Божанственом Евхаристијом. Много је забелешки из тог његовог периода како је усрдно служио и какав је литург и молитвеник био. О томе сведоче многи његови духовни ученици, сестре монахиње манастира Ћелије, а сведоче и многи други благочестиви хришћани који су долазили тада код њега у манастир, а није било лако доћи јер су била огромна страдања и огромна прогањања од безбожничких ондашњих власти.

Отац Јустин нам је оставио мноштво забелешки и о томе какав треба да буде лик правога свештеника. „Сваки је свештеник за мене ходеће Еванђеље, поновљено Еванђеље. Ако то није, треба да буде, а ако то неће да буде, онда није свештеник. Мене је недавно упитао један мој ученик: *Оче, шта је то свештеник?* – *Молитва и пост*, одговорио сам му ја. Но, то није мој одговор, позајмио сам га од Господа Христа, јер кад је Он хтео да сумира Еванђеље, да га сабере у неколико речи, рекао је да је Еванђеље молитва и пост, кад је рекао: *Овај се род изгони само молитвом и постом!* Свештеник треба да буде скраћено Еванђеље, да себе и друге око себе очисти од греха.”

Када говоримо о ави Јустину као литургу и свештенослужитељу словесне службе, морамо да га поменемо и као великога беседника, јер беседа је саставни део Литургије, као што стоји у поретку ранохришћанске

Осми дан

Литургије светог мученика Јустина Философа, где он говори да после читања светог Јеванђеља предстојатељ проповеда словесну службу, проповеда Бога Логоса. Често је отац Јустин беседио у манастиру Ђелије само пред сестрама и онима који су се ту налазили, али у веома малом броју. Када су га сестре упитале због чега беседи у полупразној цркви, он је одговорио да црква никад није празна, јер су у њој анђели увек присутни. Ава Јустин је плакао када је беседио, тако да је његов фелон био пун суза. Говорио је: „Када говорим о вечности, не мислим на време.“ Дар суза који је отац Јустин имао јесте велики дар од Бога, па је такође забележено да су сестре монахиње налазиле у његовој постељи и над његовим радним столом марамнице пуне суза ујутру када су му поспремале келију. По сву ноћ отац Јустин је молитвено плакао, а такође је плакао и када су настали расколи у нашој Цркви. Плакао је отац Јустин по читаво бденије, стојећи испред свете Трпезе и плачући над грешним родом својим. Дивно је отац Јустин служио и заиста приносио себе и народ свој Богу на дар.

Године 1978. отац Јустин поново преводи Литургију светог Јована Златоуста додајући том преводу превод Литургије светог Василија Великог и Литургије пређеосвећених Дарова. У своје дивном поговору он говори о томе шта је све користио за превод – које све евхологије, служабнике и шта је све

из њих узимао да би преводио. Наводи и шта је све изменио, односно шта је све повратио предањској вековној богослужбеној пракси. На крају, благодарећи Господу на свему, карактеристично записује: „Моја небоземна молитвена, евхаристијска, литургијска благодарност Пастиреначалнику и Великом Архијереју Богочовеку Господу Исусу Христу и светим Оцима, литурзима Цркве Његове, што ме недостојнога удостојише и умоћаше да ово свето дело завршим. Такође се овде особито захваљујем за драгоцену помоћ при коначном прегледу овога превода Божанствених Литургија четворици младих христољубивих богослова, доктора православне светоотачке теологије, јеромонасима: Атанасију, Амфилохију, Артемију и Иринеју. За труд њихов, нека их Господ Бог помене у Царству Своме.“

До краја свога живота, до своје кончине, догод је могао, свештенослужио је Богу. Онај који се родио на Благовести упокојио се на Благовести, 1979. године Господње, бивајући и свагда остајући благовесник Бога Живога. Свети Ава је био истински свештенослужитељ и чувар свете Литургије.

У овој години, када прослављамо Авине велике јубилеје, нека Господ и нас омитви његовим светим молитвама и сузама, охерувими нашу савест и учини да сви будемо и останемо достојни служитељи Господњи. Амин.

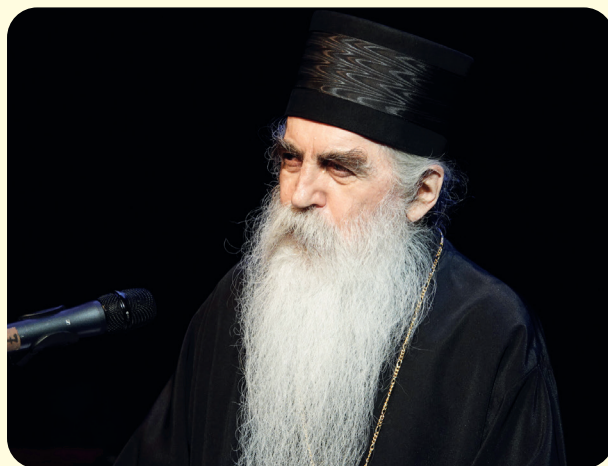

Слово архијереја

Митрополит бачки др Иринеј БЕСЕДА НА СВЕЧАНОЈ АКАДЕМИЈИ У ЧАСТ ПРЕПОДОБНОГ ЈУСТИНА ЋЕЛИЈСКОГ (Позориште на Теразијама, Београд, 19. мај 2024. године)

Ваша Светости, драга браћо архијереји, драга браћо свештеници и сви овде сабрани, госпође и господо, браћо и сестре, Христос воскрес! Можда је излишно да било шта кажем после свега што смо вечерас чули, видели и доживели у овој дворани. Али, по послушању и благослову, ипак ћу одмуцати неколико десетина реченица, у нади да нећу бити преопширан. Притом морам нагласити и ово, са вашим допуштењем: доста пута – да не кажем много пута, било би нескромно – био сам у прилици да говорим о светом ави Јустину, у разним приликама, на разним местима, у Београду, у његовом родном Врању, у манастиру Ћелијама, где сам имао благослов да говорим на дан његовог погребља, у Новом Саду, у Суботици и у другим српским градовима, па и ван наше Србије, од Атине до Петрограда. Али, поред свега, посебно се радујем и сматрам благословом Божјим одлуку и благослов Његове Светости нашег Патријарха да се и вама свима вечерас овде обратим.

Најпре бих изнео неколико мисли које ће имати лични, аутобиографски призвук, али сматрао сам да и ту димензију искуства са овом ретком и изузетном светом личношћу није згорега макар наговестити. Мој први утисак о личности оца Јустина – како сам га као млад студент теологије доживео у манастиру Ћелијама код Ваљева – остао је незабораван и биће утиснут у моју душу до краја живота, а надам се да ћу и у вечном животу бити достојан да будем у општењу са њим и да уживам благодат његове молитве и његову љубав. Јер, ради се о заиста *вулканској* личности, како га је неко назвао, – о човеку пуном живота и динамизма, који је више трчао него ходао, а у исто време зрачио необичним унутрашњим миром какав нисам могао срести ни код кога другог кога сам до тада познавао. Зрачио је истовремено добротом, молитвеношћу, преображеношћу и, наравно,

Митрополит бачки г. Иринеј беседи на академији у Београду

при сваком разговору и при јавном обраћању, необичном дубином мисли и порука.

Сећам се до данас како је беседио недељом и о празницима, често у полупразној цркви, можда пред свега две-три десетине монахиња, или и мање понекад, и пред једва пет-шест богомољаца и ретких верника из околних села. Али он је беседио као да пред собом има целу Академију наука и бар пола Универзитета, са истом пажњом, озбиљношћу, сабраношћу, и, наравно, дубином мисли и благодатном светоуховском мудрошћу. С једне стране, дакле, динамична личност одсечних покрета и громког гласа, а са друге стране – личност изузетне добротe, смиренности и благости која је из њега зрачила. У односу на посетиоце, ма ко они били, укључујући и једноставне људе из околине, према свакоме се опходио – како је иначе и другима саветовао – „на голубијим ногама”, тојест благо, са бескрајним поштовањем према свакој личности. Наравно, није то чинио на сентименталан и површан начин; кад је требало – понекад сам бивао и сведок таквих сцена – умео је и да прекине онога ко је дошао да „просипа мудрост” или да и празнослови, а не да чује реч Христову или да учествује у дија-

Слово архијереја

Патријарх српски г. Порфирије са архијерејима на академији у Београду

логу о истинском смислу живота. Укратко речено, зрачио је око себе унутрашњом облагодатном духовном енергијом.

Мени је, у оно време студенту теологије, посебно занимљиво било његово богословље, као и његов молитвени лик, лик литурга или свештенослужитеља. Те две димензије биле су у његовој личности органски и неразделиво спојене. Биле су жива илустрација познате богословске истине по којој *правило молитве*, *lex orandi* како обично кажу теолози, што ће рећи литургијско или евхаристијско искуство, представља извор *правила вере* знаног као *lex credendi*, што ће рећи – представља надахнуће за аутентичну теологију, теологију у Цркви и ради Цркве. Заиста је богословље аве Јустина било плод његовог живог молитвеног, превасходно литургијског, сусрета са Живим Богочовеком Христом. Он никада – уверен сам, баш никада – није богословствовао само теоретски, спекулативно, књишки, на основу нечега што је научио, него увек из дубоког унутрашњег доживљаја. Стога се за његову теологију може с пуним правом рећи да је била искуствено, опитно, доживљајно и благодатно богословље, богословље које извире из сусрета, из богозаједништва или чак из боговиђења.

Молитвеник у њему, свештенослужитељ у њему, свакодневни, ревносни, неуморни литург, рађао је из себе великог богослова Цркве, а у исто време богословље му је давало надахнуће за живи литургијски однос према свему око себе, пре свега према живим људима. Он је, бесумње, у свом молитвеном и литургијском подвигу био бескрајно веран Предању Цркве и прописима богослужбеног Устава Цркве, њеног Типика, а у исто време, кад год је реална духовна потреба то налагла, умео је да одлучује и ствара и сâм, на лицу места, без имало ропског или механичког односа према богослужбеном Предању Цркве, те је тако и сâм био стваралац литургијских песама и дивних богонадахнутих молитава, које су одмах спонтано улазиле у богослужбену употребу, како у самом његовом манастиру тако и много шире.

Молим вас за разумевање због овог помало личног нагласка, пошто полазим од свог првог утиска, после првих сусрета са Старцем. Требало је само видети како служи свету Литургију: ни назнаке, акамоли трага било какве театарности, афективности или других спољашњих признака, превласти субјективног и емотивног над саборним и целомудреним или здравоумним; као да је

Слово архијереја

сâm био буктиња молитве, а у исто време је у беседама износио најдубље богословске и црквене истине о човеку.

Свети ава Јустин је, уз светог Владу Николаја, чији је нешто млађи савременик био, такође био изузетан подвижник благочешћа у 20. веку и изузетан богослов, као што смо већ такође чули. Његово богословље сматрам за један од најлепших бисера савременог православног богословља. Тешко је, узгред буди речено, нашом ограниченом логиком или, како би он sâm рекао, „тродимензионалном логиком“ или „логиком комарца“, разумети како то да се у Врању, на југу Србије, у градићу који је тек био ослобођен од турског ига, могао појавити такав човек. Исто важи и за Владу Николаја: како се у ваљевском селу Лелићу могао појавити такав човек? Могућно – и највероватније – објашњење видим у чињеници да су Јустинови преци у току седам покољења били свештеници, а и sâm се родио у породици која је живела молитвено, као што је био чест случај у нашим селима тога доба и као што, хвала Богу, постепено почиње да се враћа у наша данашња села и градове. Родио се, дакле, у православном дому и одрастао молећи се, али не само у свом дому него и пред моштима преподобног Прохора Пчињског у оближњем манастиру.

Сад, у невидљивој загради, додајем да би неки од „модерних теолога“ или „теолога прогресиста“ могао рећи: „Ето, уместо да се изражава академски и научно, владика Иринај (за неке само „онај бачки“) препричава нешто што спада у *Житија светих*.“ Могуће је да је тако, али ја сам, са своје стране, уверен да су *Житија светих* једна од врхунских пројава православне теологије. Уосталом, sâm свети ава Јустин, када је већ био угледни професор догматике, није се либио да посвети седамнаест пуних година превођењу *Житија светих* и да их затим објави у дванаест опсежних томова. И не само то: он се у својим богословским делима позива и на *Житија светих*, што, до њега, теолози нису радили.

После завршене Богословије у Београду и примања монашког пострига у току Првог светског рата, у Скадру, пред повлачење

српске војске преко Албаније, био је послан у Русију ради даљег усавршавања у Петроградској духовној академији. Али, због нередâ и немира који су већ били почели као наговештај болшевичке револуције, био је саветован и приморан да пређе у Енглеску, где је завршио један богословски колеџ, а по завршетку рата враћа се у отаџбину. Касније се усавршава у Атини, где стиче и степен доктора богословља 1926. године.

У периоду између два светска рата предаје богословске предмете у разним богословијама наше помесне Цркве, почевши од Сремских Карловаца, где се стално дружио и саслуживао са митрополитом Антонијем Храповицким – који је такође био значајан и угледан теолог 20. века – и другим руским теолозима, архијерејима и монасима који су доспели у Србију после трагичног пада Руске Империје. Затим је предавао у Београдској богословији, коју је у своје време и sâm завршио, где је такође био у присном општењу са руском заједницом, а посебно је друговао са породицом Зернових, која је касније прешла у Енглеску и која је оставила дивна сведочанства о њему.

Морам нагласити и то да је, као професор Богословије у Битољу, у тадашњој Јужној Србији, а данашњој Северној Македонији, такође саслуживао и друговао са Јованом Максимићем, тада јеромонахом, касније епископом шангајским, по упокојењу исто тако прибројаним лику светих. Био је, наравно, и присни сарадник светог Николаја Охридског и Жичког. На катедру догматике на Богословском факултету у Београду изабран је 1936. године. Године рата и окупације провео је углавном по манастирима, а после рата се није могао вратити на Универзитет јер је био проглашен, са стотинама других, „непријатељем народа“. Чудом је спасен од обрачуна и смртне казне. У његовом спасавању имао је заслуге и Душан Недељковић, професор Универзитета, који јесте био фанатични комуниста, али је пре Другог светског рата био и сарадник светог аве Јустина приликом оснивања Српског философског друштва.

Доживотно уточиште је нашао у тада малом и сиромашном манастиру, манастиру

Слово архијереја

Ђелије у околини Ваљева, где је провео следећих тридесет и једну годину земног живота и уложио огроман труд на њиви богословске науке. Ту се и преставио, као што знамо, 1979. године, на Благовести, *кончином преподобнога*, тојест смрћу светога. Сви његови списи, и поред разлике међу жанровима и природом појединих списа, сви без изузетка, а посебно његова тротомна *Догматика*, импресионирају читаоца својом богословском и духовном дубином, као и свежином и лепотом језика којим су написани.

Важна црта његовог богословља је, по мом утиску, та што код њега сасвим одсуствује наслеђена двосмисленост савременог српског – и не само српског – богословља у његовом лутању и колебању између Истока и Запада, тојест између надахнућа траженог и нађеног у светом извору православног Свештеног Предања и црпења духовних утицаја из кладенца западног спекулативног богословља, кладенца који је, уосталом, већ у Јустиново доба био готово пресушио. Многима је због тога његова критика западне теологије и западног система вредности изгледала као претерана, једностранна и стога неприхватљива. Тек наши дани, наша горка и опорна искуства, показују да су његове критичке мисли биле заиста истините и пророчке, као што су то биле и аналогне мисли Владике Николаја, Достојевског и толиких других.

Од његових првих богословских записа и белешки, састављених још док је био петнаестогодишњак, па до његових последњих редова, које је исписао у осамдесет петој години земног живота, на два дана пре упокојења, свуда је приметно да је свагда непоколебиво и неодступно заступао и примењивао један те исти богословски курс и дискурс, тојест да богословску науку није схватао као једну од хуманистичких наука, па макар она била и најважнија међу њима, или као својеобразну религијску философију, него као „науку над наукама” и као „философију Духа Светога”, а то значи – као благодатно и подвижничко служење при тумачењу Откривења Божјег унутар Цркве, по благослову Цркве и ради *назидавања*, *изграђивања* Тела Цркве. Нећу

сада да се упуштам у то колико су данашњи богословски нараштаји верни овим темељним и незаменљивим начелима православне теологије.

Кроз све своје животно време богословствовао је у духу пуне верности Светом Писму и Светом Предању, које је тумачио на основу списа светих Отаца, химнографске, уопште богослужбене и агиолошке литературе, као и дела познијих, њему савремених, богослова и других извора те врсте.

Наравно, он се одговорно и критички користио и озбиљном инославном богословском литературом и примењивао је општеприхваћену научну методологију при излагању својих мисли и закључака, нарочито у делима намењеним студентима или уопште академској јавности. Мени се чини да међу свим новијим српским богословима, па и шире, управо он представља прави пример или, у најмању руку, један од правих примера потпуно доследног присталице и остваритеља неопатристичке синтезе у дословном, непатвореном смислу тога термина. Као теолог, и сâм је један од савремених светих Отаца и Учитеља Православне Цркве.

О свакој од димензија његове пребогате личности – о догматичару, патрологу, литургичару, агиологу, хришћанском философу, пастиру Цркве, духовнику, проповеднику, беседнику, подвижнику, човеку непрестане молитве... – могло би се много говорити, али овде и сада, разуме се, то није могуће. Његов пак пријатељ из атинских дана, покојни професор Јован Кармирис, такође познати професор догматике, називао га је савешћу Српске Цркве.

Као сажетак и смисао овог мог скромног, непретенциозног излагања, нудим пажњи и љубави свих вас сабраних речи нашега Патријарха произнесене у његовој данашњој беседи на светој Литургији у Храму Светог Саве. Његова Светост је рекао: „Свети ава Јустин нас је научио вери, научио молитви, научио љубави”. Додајем завршну молитву и у име нас овде сабраних:

Преподобни и богоносни оче Јустине, моли Бога за нас!

Протојереј-ставрофор Миливој Мијатов БОГОСЛОВИЈЕ – УЧИЛИШТА КОЈА РАЂАЈУ НОВЕ ПАСТИРЕ, НОВЕ УЧИТЕЉЕ И НОВЕ ПРОПОВЕДНИКЕ ВЕРЕ

Одлуком Светог Архиепископског Синода Српске Православне Цркве, почевши од школске 2023/2024. године, за инспектора богословија Српске Православне Цркве изабран је високопречасни протојереј-ставрофор Миливој Мијатов, умировљени парох новосадски и некадашњи главни и одговорни уредник листа Епархије бачке. У овом броју *Винограда Господњег* доносимо разговор са инспектором богословија Српске Православне Цркве о значају средњих богословских школа, као и о школовању и васпитавању будућих служитеља Цркве Христове.

Протојереј-ставрофор Миливој Мијатов служи бденије уочи славе Богословије Светог Саве у Београду, 9. маја 2024. године

Високопречасни оче, у духу наше теме, замолићу Вас да на почетку нашег разговора поделите са нама своја сећања на школовање у Богословији Светог Арсенија Сремца у Сремским Карловцима.

Дозволите ми најпре да захвалим на позиву да разговарамо о тако битној теми као што је школовање и васпитавање будућих служитеља Цркве Христове – ученика наших богословија, јер наша васпитно-просветна училишта јесу установе које од голобрадих јуноша стварају достојанствене пастире Цркве Христове. Са друге пак стране, лепо је души и пријатно је срцу моме поново бити на страницама листа *Виноград Господњи*, који сам својевремено и сам уређивао са благословом Високопреосвештеног Митрополита бачког г. Иринеја, заједно са браћом свештеницима и сарадницима, трудећи се, колико су ми моћи допуштале, да нашим парохијанима пренесемо вредности вере наше и расветлимо поједина питања.

Моје школовање у Карловачкој богословији је почело давне 1971. године, када сам се уписао у први разред, благословом тадашњег блажене успомене епископа бачког Никанора, а окончао сам га 1976. године. Био је то више неголи леп период мога живота јер сам од тога времена спознао шта значи живети у истинској заједници, сабраној око Христа Господа. Заједно смо учили и подвизавали се у скромним интернатским условима, али радосни у срцу, јер смо били обасути љубављу и очинским старањем наших дивних професора који су користили сваку прилику да нам, наместо наших родитеља, дају богомудре савете за живот у који тек што закорачисмо. Неких од тих савета се и данас сећам и радо бих их поделио са нашим читаоцима, јер сам мишљења да они могу послужити на добро и данашњим нараштајима, поготову ученицима богословија.

Ректор Карловачке богословије у то време је био, сада блажене успомене, архимандрит Милутин (Стојадиновић), потоњи Епископ тимочки. Волео је појање, уживао

Разговор

је да богослужи и беседи, а црквено богослужбено правило је држао у малом прсту, што је, наравно, очекивао и од свих нас – или барем од већине. Искрено га је погађало када би чредни за певницом погрешно или појао не контролишући притом јачину свога гласа. То је разлог што нам је често говорио: „Децо, запамтите засвагда, појање није дерање, а дерање није молитва!” Наравоученије: увек треба појати умилно, срцем и побожно, као кад стојиш на молитви, – Бога ради, а не себе ради, – јер појање и јесте својеврсна молитва!

Добар зналац Светог Писма оба Завета био је, сада блажене успомене, прота Младомир Тодоровић. Осим љубављу према Светом Писму, он нас је загрејао и љубављу према књигама, према белетристици, тако да смо, руковођени његовим саветима, у одређеном поретку читали све прикладне књиге у складу са својим узрастом. И од тога времена, што је можда и најбитније, захваљујући њему, постали смо редовни посетиоци Сајма књига у Београду. Ипак, оно што ми је и дан-данас остало у сећању, кад помислим на њега, јесу његове саветујуће речи: „Децо, никада не говорите оно што не смете да потпишете”; друге речи су као и прве: „Децо, уколико желите да будете поштовани, чувајте своје достојанство!” Наравоученије: увек право збори и Богу се моли, а клевете и сплетке батали као најсмртоноснији отров.

И, напослетку, не могу да изоставим ни савет, сада блажене успомене, прота Душана Дачића (у време мога школовања је био у чину протођакона), који је предавао српски језик и још неколико других предмета. Док сам у оно време читао приче Јанка Веселиновића, које су за тему имале живот сеоског попе или сеоског учитеља, имао сам осећај да је тај наш дивни писац у свим својим причама живописао управо лик нашег професора Дачића! Када је у првом разреду требало да пишемо писмени рад на задату тему, ми се сви узврпољисмо у смислу: шта да напишем, како да почнем, којим речима да окончам рад и тако даље. Наравно, наш „профа” је то приметио и, у циљу охрабривања, рекао нам је следеће речи: „Децо, ако је вама у глави јасно то што желите да напишете, биће јасно и

на папиру!” Било је довољно да само то једно чујемо од њега и – речи саме кренуше. Слична су моја сећања и на све друге племените професоре који су ме, током школовања, водили путевима богословског усавршавања, а поменуте сам истакао као најупечатљивији пример и илустрацију.

Према неисказаном Промислу Божјем, за време студија на Православном богословском Факултету у Београду, постављени сте за професора знамените Карловачке богословије. Шта бисте посебно нагласили када је реч о наведеној служби која Вам је поверена? Које предмете сте предавали?

Сплет околности, али, ипак бих рекао – Промисао Божји, врло брзо ме је, после окончања средњошколског образовања и уписивања студија на Богословском факултету наше Цркве у Београду, поново вратио у Карловце. Наиме, тек што сам одслушао прва два семестра и положио један или два испита из прве године, на разговор ме је, током летњег распуста, позвао тадашњи ректор Богословије, горепоменути професор Младомир Тодоровић. Ја се најљубазније одазвах на његов позив не знајући тему и разлог за наш разговор. И, да не бих дужио, казаћу следеће: изненада, током лета, Карловачка богословија је остала без наставника Црквеног појања са правилом, због чега ме је прота Тодоровић замолио да се прихватим пријатне дужности и да од јесени, школске 1977/1978. године, предајем овај предмет у свим разредима Богословије. Сви предуслови су испуњени: подразумевам његов разговор са члановима Светог Архијерејског Синода, са управом Богословског факултета и са мојим надлежним епископом Никанором. Сви су се одмах сагласили и дали свој благослов, али то ништа не вреди уколико ја не прихватим понуђену ми дужност. И, наравно, почаствован и захвалан, ја се прихватих ове пријатне и лепе дужности која ни у чему није трпела због мог честог путовања у Београд, нити су моје студије трпеле. Богословски факултет сам окончао у року, а у Богословији сам остао на месту настав-

Разговор

ника све до одласка у војску 1981. године. У дужност ме је увео лично блажене успомене епископ жички Стефан (Боца), члан Светог Архијерејског Синода задужен те године за црквену просвету.

Одлуком Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве, од школске 2023/2024. године, изабрани сте за инспектора богословијâ Српске Православне Цркве. Како би нашим читаоцима било јасније о каквом је послушању реч, лепа је прилика да нас детаљније упознате са службом инспектора богословијâ и дужностима које му Црква поверава.

Велике сличности има моје постављење за предавача у Карловачкој богословији и избор за инспектора богословијâ наше Српске Православне Цркве. Околности скоро да су истоветне, – све се догађало мимо мене, – а ја у свему томе поново не видим просту случајност него очигледни Промисао Бога Господа. Пошто је мој предшественик на тој дужности, уважени крстоносни прота и професор Славко Зорица, услед нарушеног здравственог стања, молио да буде разрешен те дужности, током прошлогодишњег заседања Светог Архијерејског Сабора поставило се питање и о избору новог инспектора богословијâ. И поново, да не бих дужио, рећи ћу само ово: као што је у своје време прота Тодоровић био заговорник мог доласка за наставника у Карловачку богословију, тако је и сада надлежни епископ моје недостојности Високопреосвештени Митрополит бачки г. Иринеј, руковођен Духом Божјим, предложио моју недостојност за ту дужност и сви присутни углас рекоше: „Амин!“ – не само Светејши него и сви чланови Светог Архијерејског Синода, на чему им и овом приликом синовски благодарим на указаном поверењу. На ову пријатну и одговорну дужност, неочекивану и ничим заслужену, постављен сам са 1. септембром 2023. године.

Што се тиче самих обавеза и дужности инспектора богословијâ, оне су везане искључиво за надзирање наставног и педагошког рада у нашим богословијама. Другим речима

Протојереј-ставрофор Миљивој Мијатов на бденију уочи славе Богословије Светог Саве у Београду, 9. маја 2024. године

казано, инспектор богословијâ је у обавези да током школске године бар једампут посети сваку од богословијâ и, у договору са господином ректором и професорима Богословије, током неколико дана, изврши контролу у вези са спровођењем наставног плана и програма, методолошким приступом наставним јединицама и стеченим знањем ученикâ, о чему напослетку подноси званични извештај Светом Архијерејском Синоду наше Цркве у Београду. Све време боравка у Богословији ректор дотичне Богословије, као домаћин, свагда иде у пратњи инспектора, а посета сваком разреду се убележава у дневник тога разреда. Наравно, инспектор има могућност и право да током наставе изнесе одређене опаске или да, као допуну реченом са стране професора, укаже на неке детаље из дотичне области који можда нису обухваћени наставним програмом, али могу

Разговор

Чин освећења славских дарова поводом славе Богословије Светог Саве у Београду, 10. маја 2024. године

итекако бити од користи ученицима. Дакле, у питању је и одговоран, али и захвалан рад који обострано надахњује и оплемењује и ђаке и професоре, с једне стране, а са друге, и инспектора богословија, тојест моју недовољност. Уколико се укаже реална потреба да се изврши ванредни преглед по било којој основи, Свети Архијерејски Синод писаним дописом доставља своју одлуку о томе инспектору богословија и у налог му ставља да оде у дотичну Богословију, испита постојећу ситуацију или настали проблем и, са својим мишљењем и предлогом, писаним извештајем извести Свети Архијерејски Синод о утврђеном стању и чињеницама, на основу чега Свети Архијерејски Синод доноси коначну и обавезујућу одлуку о том питању.

Били сте већ у службеним посетама у свим средњим богословским школама Српске Православне Цркве, као и на њиховим свечаним славским академијама. Ка-

кви су Ваши досадашњи утисци и, према Вашем мишљењу, са каквим изазовима се суочавају наше богословије?

Са децом сам увек волео да радим. Да су била другачија времена и да је било умесно да инсистирам, ја бих сав животни век посветио раду са децом у Карловачкој богословији у којој сам и започео не само педагошки рад него и своје богословско школовање. Међутим, потребе Цркве су биле другачије. Тога сам и сâм био свестан, тако да није било резона да испољавам неку своју вољу, нити да било шта извољевам, поготову због поверења које ми је све време свесрдно пружао епископ Никанор.

Ипак, вољом и Промислом Божјим и поверењем чланова Светог Архијерејског Синода, Милостиви Господ, Који најспаситељније промишља о свима нама, поново ме је вратио у школу, али сада не само у једну, као у време школовања, него у све наше богословије,

Разговор

у складу са обавезама које дужност инспектора богословија подразумева. И срећан сам због тога. Деца мојим зрелим годинама дадоше нову снагу, а ја схватих да, захваљујући дужности инспектора, постадох удостојен нечега што иначе никада не би могло да ми се догоди. Питам и себе и Вас, драги мој Браниславе: да није дужности инспектора коју вршим, када бих убоги био удостојен да у Светосавском храму на Врачару служим бденије уочи славе Београдске богословије, да као служашчи појем величаније Светом оцу Сави, да сутрадан саслужујем на архијерејској Литургији Светејшем Патријарху нашем г. Порфирију и свим сабраним епископима наше Цркве, заједно са мноштвом сабраће свештеника и ђаконâ? Мени недостојном то много значи јер у свему томе видим јасно знамење милости Божје. А пре служења у предивном Светосавском храму на Врачару, сличне части сам удостојен и у Богословији Света Три Јерарха у манастиру Крки, поводом празника Света Три Јерарха и славе Богословије! Због великог јубилеја те Богословије, Литургију је служио Светејши Патријарх српски г. Порфирије, са епископима, презвитерима и ђаконима. То је један сегмент који је у мени оставио дубоког трага.

Други сегмент, за који молим да ми буде омогућено мало више простора на страницама *Винограда Господњег*, јесу моји разговори са децом, током наставе, али и у слободно време. А подразумевам следеће. Видећи расположеност и младалачки ентузијазам наших богослова, радо сам прихватио да са њима разговарам на све могуће теме. Када се са децом искрено и отворено разговара, половина посла је завршена. Не знам како и шта је томе допринело, свакако благословом и Промислом Божјим, међу нама је од првог сусрета успостављен присан родитељско-синовски однос. А оно што сам покушао да им ставим на знање јесте чињеница да у животу ништа не бива на основу слепог случаја него се све одвија по непогрешивом Промислу Божјем. У том смислу сам, хвалећи њихове родитеље што су их уписали баш у Богословију – свеједно што школовање у Богословији, за разлику од других средњих школа наше миле

Отаџбине, траје пет година – и храбрећи их на путевима образовања, покушао, а у томе сам и успео (то су ми и они потврдили), да им ставим до знања да се, без обзира што су *de facto* они, заједно са својим родитељима, „одабрали“ Богословију да у њој наставе средњошколско образовање, све то ипак догодило по вољи и Промислу Бога Живога. Као што је у своје време Спаситељ одабрао дванаесторицу ученика Својих и апостола, рекавши им: „Не изабрасте ви мене него ја вас изабрах и поставих вас да идете и род донесите“, а на другом месту: „[Ви] нисте од света него вас ја изабрах од света“ (Јов. 15, 16, 19), тако је исто и све нас, који служимо олтару Божјем и Цркви Христовој, али и свакога ко ће се тек удостојити тога служења, Господ Бог у Своје време одабрао и позвао Себи у службу. Сви смо ми тај Његов позив неосетно примили, али смо, руковођени Духом Светим, одабрали прави пут: одазвали смо се на зов нашега Тројединога Бога – Оца и Сина и Духа Светога – и сада смо ту где јесмо, свако у своје звању и части, у домену свога послушања, сви једнако служећи Богу и роду своме. Оне речи Спаситеља, упућене апостолима, нису једнократне и ускогруде нити се односе само на ученике Христове или на оно време него обухватају све људе и све нараштаје у свим временима и вековима: једампут су изговорене, али засвагда. Свакоме Господ, на овај или онај начин, каже: „Хајде за мном“ (Мат. 4, 19), а на нама је да одлучимо да ли ћемо се том позиву одазвати. Ви сте се, децо, одазвали на тај позив и показали да сте достојни Христове љубави и служења Богу Оцу и Богу Сину и Богу Духу Светоме, али и роду своме, а да бисте за то служење били у потпуности спремни, предстоји вам стицање знања кроз предаване вам предмете. Милостиви Господ Бог све нас познаје још од утробе мајке наше (ср. Јер. 1, 5) и све нас једнако интелектуално преображава и усавршава у Духу Светом.

После таквог разговора са њима, – настојао сам да будем што сликовитији, – многи ми признадоше да о упису у Богословију уопште нису размишљали на такав начин. Сада су им се очи отвориле и јасно им је да су ту где јесу због тога што се нису колебали

Разговор

приликом одзива на Божји позив. А то и јесте сушта истина!

Без обзира на технолошка достигнућа савременога нам света, деца воле да им се прича једноставним речима, јер тако најлакше схватају поруку коју желимо да им пренесемо. Врхунац наших разговора се очитовао у томе што је пажња многих од њих дошла до тога степена да су моју недостојност слушали скоро отворених уста. Искреном разговору су ме научили већ поменути професори Карловачке богословије, а томе и ја, недостојни, учим данашње ученике Богословије, милошћу Божјом и у складу са личним моћима, а у сагласју са њиховим професорима. Стога није чудо што су буквално сви ученици Богословије Света Три Јерарха, иако су имали своја послушања уочи славе, листом дотрчали на благослов и поздрав кад им је саопштено да је и инспектор стигао на славу. Њихови широки осмеси и радосне очи, пуне љубави и захвалности, у трену су ме разоружали и оплеменили и ја схватих да су моје скуде речи пале на плодну земљу. А када бих хтео да проговорим о свечаној академији коју су приредили на врхунском нивоу, не би било краја мојој причи. Рећи ћу само толико да ни мање ученика (има их мање од тридесет у свих пет разреда), ни садржајније и оригиналније академије у част Света Три Јерарха. То ми је највећа награда са њихове стране за пут који сам превалио. Имао сам осећај да академију изводе само за мене, а у славу Божју и част Света Три Јерарха, који су, на неки начин, и моји патрони још од службовања у Алмашкој цркви у Новом Саду. Ако је ово гордост са моје стране, нека ми Господ Милостиви опрости, јер говорим из срца и душе. Слична сведочанства бих могао испричати и када су у питању остале богословије, али онда не би било довољно страница. Нека ово буде само илустрација, а Милостиви Господ нека чува и сачува сву нашу децу, не само у богословијама него и у свим школама васколиког Српства, на добро њихових племенитих родитеља и нашега рода.

Оно што ме је такође позитивно поробило јесте чињеница да су сва наша деца у богословијама – и поред изазовних времена за сваког младог човека која их маме на страм-

путицу – здрава и душом и телом, да су зрели за своје године и да трезвено размишљају. Данашњи услови за интернатски живот у богословијама су више неголи на завидном нивоу: деца имају више „слободног” времена, баве се спортским активностима и пливањем, имају приступ интернету, а на часовима информатике стичу основна и виша знања из те области. У односу на време у којем се моја недостојност школовала, то је разлика као између неба и земље у корист данашњих питомаца, Богу драгом хвала! Сви услови су им омогућени, а на њима је да време школовања искористе на најбољи могући начин.

Многобројни светитељи из рода нашега, патријарси, архијереји, свештеници и катихете, поставили су темељ свог служења Цркви управо још као ученици неке од наших богословија. За крај овог сегмента нашег разговора, реците нам у чему се огледа значај наших богословија, какви су плодови и како Ви сагледавате будућност средњих богословских школа?

Много времена је прошло и много воде је протекло Дунавом и Савом, како обично у жаргону говоримо, од дана у којима се моја недостојност школовала у Карловачкој богословији. Будем ли овим очима гледао на та времена и упоредим ли их са насталим временима и садашњим животним приликама, тојест са животом побожних људи у данашњици, неће бити преувеличано ако кажем да су оно била специфична времена са очигледним знамењима апокалипсе. Не желим да драматизујем него просто да укажем на безумље тада „владајуће елите” која је преко ноћи постала не само безбожна него и богоборна. Зашто кажем богоборна? Зато што у њиховом умном склопу и идеолошком систему није било места за свештенослужитеље Цркве Христове, нити за искрене чланове Цркве Христове. Основна њихова заблуда се састојала у томе што су тврдо веровали, – баш тако: *веровали*, иако су се декларисали као неверни људи, – да ће, када и последња бака умре, свештеници сами ставити кључ у браву својих цркава, и то једампут засвагда. Закатанчиће их, јер

Разговор

више неће бити никога да иде у цркву!? O tempora! O mores! Тако мишљаху они у својој лудости, заборављајући да човек снује, а Бог одлучује! Нису знали ти богоборни атеисти, који су веру продали за вечеру, да се управо у тамо некој Богословији или на Богословском факултету већ школује или је окончао школовање „неки“ Никола Велимировић, нити су знали да се у истој тој Богословији школовао тамо „неки“ Благоје Поповић (подразумевам превасходно Београдску богословију). Чак ни људи Цркве Христове нису тада вероватно знали какви ће духовни и црквени делатници, горостаси и дивови – духовна елита Цркве – од њих постати када се испуни време. Наравно, такви умови се не рађају сваки дан и не у великом броју, али на основу чињенице из наше ближе историје имамо основано право да верујемо да се они и данас рађају и да ће се и убудуће рађати, како то буде благоизволео Милостиви Господ Бог наш. Другим речима казано, нису ондашњи кнезови земаљски знали да им је узалуд и тешко против бодила праћати се (ср. Дела ап. 9, 5). Све се у свету догађа управо по плану Божјем. Нема стихије, нема хаоса, нема анархије: све је Божја воља и о свему Господ Бог промишља и одлучује – Он изговара последњу реч! „Јер који човек познаје вољу Божју? Или, ко ће се досетити шта хоће Господ?“ (Премудрости Соломонове 9, 13; ср. I Кор. 2, 16). Ова питања је поставио још старозаветни мудрац, а она су једнако важећа и данас, што потврђује и апостол Павле у својој Посланици. Зато у светлу будућност наших богословија нити сумњам, нити имам право на то.

Управо по таквом Божјем плану и Домостроју, праведни Бог је у древности, праведном љубављу Својом, читаве нараштаје рода Израилевога, због њиховог тврдокорног и јогунастог понашања, одвео у реалну пустињу овога света којом су тумарали пуних четрдесет година, све док и последњи појединац међу њима, као сведок свих оних дивних знамења која је Господ допустио на Египћане не би ли пустили на слободу народ Божји, није скончао овоземаљски живот, да не би како, као недостојни Божјег човекољубија, ушао у обећану им земљу, „у којој тече

млеко и мед“ (IV Мојс. 14, 8). Наместо тих јогунастих и богопротивних синова Израилевих, које је Бог маестрално извео из ропства, у земљу коју је њима обећао, Милостиви Господ Бог уводи њихове потомке: небројено мноштво њихових потомака који су се родили у пустињи и стасали током поменутог четрдесетогодишњег лутања пустињом „посред сенке смрти“ (Пс. 22, 4). Како је то дивно и колико до изражаја долази неизмерни Божји Промисао о човеку и његовом спасењу, који ће се суштински испунити много касније – у пуноћи временâ (ср. Гал. 4, 4), у доласку Сина Његовога Једнороднога на земљу, у Личности Богочовека Исуса Христа.

На једнако диван и Бога достојан начин, Милостиви Господ Својом правдом изводи децу наших безумних и атеизмом задојених и опијених предака из четрдесетогодишњег духовног лутања пустињом безбожја. Сви они који су се својом вољом одрекли вере православне зарад благâ овога света, остали су засвагда у тој духовној пустињи: у њој су скончали свој овоземаљски живот, јер су њој и душом и телом припадали. „Јер где је благо ваше, онде ће бити и срце ваше“, каже Господ (Мат. 6, 21). А њихову децу и децу њихове деце, која ни у чему нису крива за недела својих родитеља, Бог уводи у нови свет, ни у чему налик свету у којем су живели њихови родитељи и дедови. Њихови родитељи су живели у времену у којем су у изобиљу имали хлеба и игара, као и слетова и идолатријске штафете младости пред којом су уистину шенили и зато су живели у свету глади и жеђи – „не глад хлеба ни жеђ воде него слушања речи Господњих“ (Амос 8, 11). Нису они били гладни и жедни слушања речи науке Божје зато што није имао ко да им их проповеда већ зато што нису хтели да слушају свештенике Цркве Христове. Деца пак тих обезбожених родитеља више нису гладна и жедна слушања речи Божје, јер се реч Божја, наука Божја, Јеванђеље Христово, слободно проповеда широм васељене, по свему свету, па и у нашем отечеству. И млади нараштаји ту веру прихватају свим срцем својим, свом душом својом и свом мишљу својом, пунећи храмове Цркве Божје. И, да бих био сасвим ја-

Разговор

Света Литургија поводом славе Богословије Светих Кирила и Методија у Нишу 2024. године

сан, казаћу овако: било је то оно време које је, милошћу и промишљањем Бога Живога, постало најидеалније и најспаситељније да се баш у њему поменути Никола преобрази у светог Николаја Жичког и Охридског, а поменути Благоје у светог и блаженог аву Јустина Ћелијског, дивне украсе наше Српске Православне Цркве и нашега рода српскога. И у трену је ишчезла мантра богоборца о религији као опијуму за народ којом су троване и затроване душе многе невине деце тога времена. Сада на све стране слушамо и појимо: „Диван је Бог у светима Својим!” (Пс. 67, 36). Деца рођена у духовној пустињи безбожја, слободно и својом вољом хрле под окриље Бога Господа и без страха се сабирају под сводовима Цркве Христове да би слушали речи Господње, а у њима их чекају богољубиви пастири који им радосно благовесте: „Блажени гладни и жедни правде, јер ће се наситити” (Мат. 5, 6).

Нека нико и не помисли да ове речи изговарам у намери да мртвом вуку мерим реп.

Нипошто! Оно што је било и што сам лично преживљавао, заједно са себи сроднима по верском опредељењу, а из чега ме је Бог неупрљаног извео, јер ме је све време чувао и сачувао, остављам иза себе. Тим речима просто желим да укажем на очигледну паралелу између тврдовратног понашања синова Израилевих и још безумнијег понашања наше сабраће по роду, десивше се у не тако давно време. Као да историја не постоји и као да она није учитељица живота. А та историја у коју је, Оваплоћењем Бога Сина, и Милостиви Господ реално ушао зарад нас и нашега спасења, јасно нам открива истоветни план и циљ Бога Господа у оба случаја: оцеви ће погинути у греху својем, а деца њихова ће наследити нову земљу, јер сви смо ми у руци Његовој и душом, и телом, и мислима, и делима, – „и ми, и речи наше, свака разумност и делатности знање” (Премудрости Соломонове 7, 16). А фараона је било и биће их, као што их и данас има. Једни су префриганији, а други су крвожеднији, али сваки од њих има само један циљ: да се

Разговор

устоличи наместо Бога Живога. И ја се искрено плашим да ће неки нови фараон, који става и припрема се да наступи – пошто и данас једнако вреба кога да уграби и прождере (ИПетр. 5, 8) – бити крволочнији и окрутнији, али и префињено префриганији у поступању од свих пређашњих – и од онога у Мисиру и од овога који је нама продавао маглу. Не показује ли нам то већ и овогодишњи перформанс, – како је модерно изразити се, – приликом отварања Олимпијских игара у Паризу? Иако је изостало јавно и огољено уздизање златног телета, ипак његов паганско-оргијашки дух и његова идеолошка богомржња све време, током перформанса, лебди у ваздуху, а порука је истоветна са оном у древности: „Ово су богови твоји”, савремени свете, њима се клањај и њима једино служи! А „Онај што живи на небесима, смеје се, Господ им се подсмева” (Пс. 2, 4), па „рече: Погледах народ овај, и ето је народ тврда врата!” (ИМојс. 32, 4, 9; ср. ИМојс. 20, 3 – 5).

Дакле, шта желим да кажем? Да, ја верујем у ову децу и будуће нараштаје које ће изнедрити народ наш и наше богословије. Верујем у њих, јер верујем у свемоћ Тројединога Бога, – вечно постојећега и беспочетнога Бога Оца, и вечно постојећега и од Бога Оца вечно рађајућега се Бога Сина, Једнороднога, и вечно постојећега и од Бога Оца вечно исходећега Бога Духа Светога, Животворнога, – „од Којега је све и за Којега смо ми” (ИКор. 8, 6). Он ће у право време и на први начин додатно распламсати у деци искру вере за искрено и словесно служење Богу и роду. Посећујући по службеној дужности, али из љубави према Богу и роду, наше богословије и гледајући ту Богом дану нам лепоту будућих пастира и учитеља Цркве Христове, духовно и телесно стаситу, а умом својим узнесену у неслућене висине поднебесја, ја не могу, а да не запитам себе: ко ће и на који начин од ове дечице, када Богу то буде угодно, просијати у подвигу и светости? Кога је Промисао Божји већ одабрао за свога подвижника и светитеља? На та и слична питања немамо сада одговор, јер је он сакривен од нас, али, ако се окренемо „учитељици живота”, знаћемо да таква деца несумњиво већ постоје, као

што су постојала и у време млађаних Николе и Благоја. Не би требало мислити да су тада њих двојица били усамљени примери, јер да је тако како бисмо данас имали светога Платона, светога Доситеја, светога Иринеја, епископа бачког и исповедника вере, и многе друге светитеље Цркве Христове, просијавше у наше време? Нема сумње да се и међу овим честитим јуношама, који се сада тек школују у нашим богословијама, крије неки будући светитељ или исповедник вере, свеједно што је та истина од нас сакривена! Бог све чини како хоће и када хоће, односно чини тада када је то најбоље за нас и за наше спасење. Наше богословије су училишта која у свим временима и условима рађају нове пастире, нове учитеље и нове проповеднике вере који ће у свему бити најприкладнији за службу Богу и роду у времену у којем их Милостиви Господ, Својим Промислом и предзнањем, постави да живе и проповедају Јеванђеље Христово. Пошто је Ваше питање, драги Браниславе, било подуже, и ја сам морао подужи одговор да пружим, који, иако мањкав и немуст, скромно сматрам обухвата све сегменте постављеног ми питања. Ипак, молим и Вас и наше поштоване читаоце, драге у Христу браћу и сестре, за опроштај што сам себи допустио слободу и дао оволико одушка!

Више деценија, тихо, постојано и са љубављу бавите се преводилачком и издавачком делатношћу. О Вашем богатом искуству у погледу издаваштва сведочи и капитална монографија о новосадском храму Света Три Јерарха, која је настала поводом великог јубилеја Алмашког храма, или трокњиже под заједничким насловом *Ако ви ућутите, камење ће проговорити*, које је приређено у духу четрдесетогодишњице Вашег свештенослужења. Колико је захтевно писати ауторске радове и преводити дела светих Отаца и Учитеља Цркве? Која дела сте до сада приредили и објавили, а која ће у скорије време угледати светлост дана?

Када Милостиви Господ упути сродне душе једну на другу онда ништа није неиз-

Разговор

Протојереј-ставрофор Миливој Мијатов са ректором и професорима Богословије Светог Петра Цетињског

водљиво и ништа није тешко. Монографија о Алмашком храму у Новом Саду, поводом тристоте годишњице од градње првог Алмашког храма, представља плод управо такве синергије између моје недостојности и сродних ми душа по том питању, оличених у личностима часног ђакона Мирослава Николића, господина Петра Ђурђева, тадашњег директора Историјског архива Града Новог Сада, као и господина Николе Перваза, новосадског штампара и актуелног председника Црквене општине новосадске, госпође Јелице Недић и других сарадника. Наравно, ту су и Матица српска и Галерија Матице српске у Новом Саду. Господ нас је, молитвама Света Три Јерарха, упутио једне на друге, а ми смо се потрудили да будемо достојни Његове милости и благослова.

Што се тиче мог, условно речено, самосталног делања на издавачком пољу, као што сте и сами лепо приметили, оно је превасходно везано за превођење црквено-богословске литературе и скромних ауторских радова, презентованих у поменутом трокњижу поводом четрдесете годишњице пастирског рада. Три књиге под заједничким насловом обухватају уствари моје скромне беседе, још скромнија предавања и прескромне чланке богословске садржине. Ових дана сам, Богу

хвала, окончао још једну ауторску књигу под називом *Врлинословни разговорник* и, ако ми Бог дарује живота и здравља, она ће бити одштампана до краја ове године или одмах почетком наредне, у зависности од пословних обавеза мога драгог пријатеља и књигољупца – новојављеног брата Амвросија, који је покровитељ свих мојих штампаних радова, и тада ће бити њена промоција у Сомбору.

Када је преводилачки рад у питању, он се тиче искључиво превођења светоотачких радова са руског језика. Наклоност

према преводилачком раду ми је посредно улио умом силни и врсни свештенослужитељ прота Флоровски. Наиме, када сам, прелиставајући његову знамениту књигу *Путеву руског богословља*, наишао на његову опаску да преводилачки рад уопште није маргиналан посао, јер, према професору Флоровском, превођење је умно бдење над мислима и речима аутора дотичне књиге, ухођење у његов ум и хватање оне танане мисли коју аутор све време тка у свом раду, а потом писање тих истих речи, те поруке и тога духа којим дише изворник, на свом језику, тојест на матерњем језику преводиоца, ја сам на преводилачки рад уопште почео да гледам другим, односно преображеним очима и умом, што ме је у потпуности определило да се свим срцем и душом и умом својим посветим превођењу светоотачке литературе, итекако потребне сваком иоле образованом теологу.

Много би времена и простора требало ако бих покушао да понаособ поменем сваку од до сада – током протеклих тридесетак година – преведених књига. Казаћу само толико да се поносим преведеним радовима светог Атанасија Великог у шест књига, радовима светог Григорија Богослова у две књиге, светог Иринеја Лионског – *Против јереси*, светог

Разговор

Кирила Јерусалимског – *Катихезе*, преводима сабраних радова светог Јустина Мученика и Философа, потом тротомне едиције Отаца и Учитеља Цркве у прва три века, едиције у девет књига Оригенових радова, три капиталне књиге проте Флоровског – *Источни оци четвртог века* и *Византијски оци од петог до осмог века*, односно *Путеви руског богословља*. Ту је знаменита књига професора Болотова – *Оригеново учење о Светој Тројици*, Лава Карсавина – *Оци и учитељи Цркве*, и још многи други преводи. Најсвежији преводи две, по мени, врло вредне књиге управо су изишли из штампе. Први је превод дела митрополита Макарија (Оксијука) *Есхатологија светог Григорија Нисијског*, а други је превод књиге професора Малеванског *Догматски систем Оригена*. А оно чиме се бавим још од половине прошле године јесте нешто што ће дати круну и завршницу мом преводачком раду. Пошто је у питању опсежан преводачко-издавачки подухват – едиција од тринаест књига са више од четири хиљаде страница – молио бих да сада о њему не говорим, јер не желим да трчим пред руду, с једне стране, а са друге, – опомињем се апостолскога савета који нам у сваком подухвату налаже опрез, рекавши: „И ово ћемо учинити, ако Бог допусти” (Јевр. 6, 3). То је један моменат, а други је тај што ће ми, уколико ме Милостиви Господ одржи у животу и здрављу, бити потребна и цела наредна, па и читава 2026. година, да све замишљено приведем свршетку и припремим за штампу. До сада је трећина посла окончана.

У духу нашег разговора, која би била Ваша порука читаоцима листа Епархије бачке?

Скромно сматрам да ми, данас живећи православни хришћани, који би требало да будемо *светлост свету и со земљи* (Мат. 5, 14, 13), којима ће се неговати квалитет овоземаљскога живота, а зарад задобијања Царства небескога, треба понајпре да слушамо савет апостола Јована Богослова, написан у његовој Првој саборној посланици и који гласи: „Вољени, не верујте свакоме духу него ис-

питујте духове јесу ли од Бога; јер су многи лажни пророци изишли у свет. По овоме распознавајте Дух Божји: сваки дух који признаје да је Исус Христос у телу дошао, од Бога је; а сваки дух који не признаје да је Исус Христос у телу дошао, није од Бога; и то је дух Антихриста, за којег сте чули да долази, и сада је већ у свету (1Јов. 4, 1 – 3). Тај савет је стар око две хиљаде година, али је једнако актуелан и у нашој савремености која нас немилосрдно бомбардује антихришћанским вредностима, антихристовским духом и отвореним безбожјем. То се види на сваком кораку наше свакодневице, а биће још видљивије и очигледније у данима који су пред нама. Тога ради, треба чувати себе од таквих искушења, а најбољи начин за то је слушање речи Божје у Цркви Христовој, као што каже новозаветни пророк: „Блажен је онај који чита и они који слушају речи пророчанства и чувају оно што је написано у њему, јер време је близу” (Откр. 1, 3). Будемо ли се тога држали, наша имена ће бити уписана у Књизи живота (Филипљ. 4, 3) с једне стране, а са друге, – неизоставно ће и Милостиви Господ Бог бити са нама. А „ако је Бог с нама, ко ће против нас?” (Римљ. 8, 31).

Високопречасни оче, дозволите да Вам изразим благодарност на овом надахнутом разговору, са жељом да Вам Господ подари духовну и телесну снагу да, као и до сада, предано и са љубављу служите нашој Цркви у служби која Вам је поверена!

Хвала и Вама, драги мој Браниславе, на љубави, доброты и указаној ми части да се, недостојни, огласим на страницама листа Епархије бачке који сам својевремено и сâм уређивао, благословом нашег Високопреосвештеног Митрополита бачког г. Иринеја. Диван је осећај у души мојој, а искрено се надам да ће наши поштовани читаоци и драги парохијани на добро примити ове скуде и ничим обавезујуће речи моје недостојности. А Милостиви Господ нека буде са свима нама у свим данима нашега живота. „Благодат и мир да нам се умножи познањем Бога и Исуса Господа нашега” (3Петр. 1, 2).

Разговарао катихета Бранислав Илић

Јубилеј

Протојереј Петар Бикар ОКТОИХ – „ЦЕЛОМУДРЕНОСТИ НАСТАВНИК, ТУГЕ ОСЛОБОДИТЕЉ, ПОМИРЕЊЕ СА БОГОМ”

(Поводом петсто тридесет година од штампања
цетињског Октоиха првогласника, прве штампане јужнословенске
српскословенске ћириличне књиге)

Ове, 2024. године Господње, навршило се петсто тридесет година откако је штампана богослужбена књига *Октоих првогласник*, прва штампана јужнословенска српскословенска ћирилична књига. Штампана је у првој државној штампарији на Цетињу као најстарија штампана српска књига.

Због ове велике годишњице, дужни смо да се подсетимо најважнијих чињеница у вези са цетињским *Октоихом првогласником*, првом српском штампаном књигом.

Октоих, односно *Осмогласник*, јесте богослужбена књига у којој се налазе песме за сваки дан у седмици распоређене у осам гласова. Подељен је у две књиге – *првогласник* (у коме су песме од првог до четвртог гласа) и *петогласник* (у коме су песме од петог до осмог гласа). Цетињски *Осмогласник* припада потпуном *Октоиху*, који се зове и *Параклитик*. „Састављање *Октоиха* приписује се светом Јовану Дамаскину и светом Андреју Критском, али овај тип књиге, како се сматра, заправо води порекло од *Октоиха* Севера Антиохијског (6. век).” *Октоих* је „у молитву и у молитвену пјесму преточено Откривење Божије Старог и Новог Завјета”.

Октоих првогласник штампан је као прва књига Цетињске штампарије, чији је власник био господар Зете, Ђурађ Црнојевић (владао од 1490. до 1496. године). Штапмао га је свештеноинок Макарије са још седморицом монаха који су му помагали. Штапмање је завршено 4. јануара 1494. године. У предговору *Октоиха*, господар Ђурађ наводи разлоге због којих је штапмао књигу:

„Бог, Ко ме се клањамо у Тројици, благоизволи испунити Своју Цркву различним књигама. Видев ја, у Христу

ОНЕЖЕЖЪ ТРОИЦИ ПОКЛАНИЕМЪ
ВЪ БЛАГОУЗВОЛИ ИСПЛЪНИТИ СВО
Ю ЦРКВЪ, РАЗЛИЧНЫМЪ КНИГАМЪ
ВЪНДЪ ВЪ АЗЪ ВЪ БЛАГОУТРО
БЪ И НЪ БЪ ХРАНИМЪ ГЪНЪ ГЪОРГАЦЪ
РНОЕВЪКЪ. ЦРКВЪ ПРАЗДНЫТЪХ
КНИГЪ, ГРЪХЪ РАДЪ НАШНХ РАЗНЪ
ЩЕНІЕМЪ И РАДРАНИЕМЪ АГАРАНСКОУ БУДЕ. **ВЪЗРЕ**
ВЪ НОВАХЪ ПОСПЕШЕНІЕМЪ СЪГО ДЪХА, И ЛЮБОВІЮ КЪ ЖЕ
ТВНЫМЪ ЦРКВАМЪ. И НА ПИСАХЪ СЮ ДЪШЕ СПЪСВІЮ КЪНЪ ГЪ
МЪ ГЛАГОЛЪ. ВЪ ИСПЛЪНИТИ СЛОВО БОЖІЮ ТЪ РІСЛЪНУ А Г
ОВЕ ДЪНСТВЕ ПОКЛАНИЕМА БОЖЕСТВА. МЛЮЖЕ БО ІЕ
И СВЪРАСТНЫЕ И СТАРІЕ, ЧЪ ТОЩЕ И ЛНВЪ СПЪВАЮЩЕ И
И ЛН ПІШЪ ЦЕЛЮ БЪ СЪХЪ ТРАДЪНЪ ПРАВАТИ. НА СЖЕ ОУ СЪ
РДНЕ ПОТЪ ЦАВШНХ СЕНА СЕ ДЪ БО ЛЪ СВАТИ. ДА ВО И
СЛАВЪЩЕ ОЦА И ЗНЪ ГО ЖЕ ВЪ СЪ СЪ И МЪ ЖЕ ВЪ СЪ. СЪГО ДЪХА
О ІЕМЪ ЖЕ ВЪ СЪ. ДЪ ОУ ЛУЧНМЪ ЛЪ СЪ ТА МОЖЕ СЕН СЪ
ТОМЪ ОУ АРІМСЕ, А МІН. **ПОВЕЛЕНІЕМЪ ГЪНАМЪ ГЪОРГАЦЪ**
ЦРНОЕВЪКЪ АЗЪ ХЪ РАКЪ СЪ ІЕНО ІОКЪ МАКАРІЕ, РОУКО
ДЕЛАНЪ СІЕ. ПРНЪ ВСЕШЪЩІЕНОМЪ МНТЪ РО ПОЛАНТЕ ЗЕТЕ
КОМЪ КЪРЪ ВЪ ВУЛЕ. ВЪ ЛЪ ТЪ ОУ ЗЪ КЪРЪ СЛЪЦЪ, А ЛУНЕ, А.

Насловна страна цетињског
Октоиха првогласника

Богу правоверни и Богом чувани господин Ђурађ Црнојевић, да цркве немају светих књига, због грехова наших, пљачком и уништавањем агаренских чеда, настојах предано, Светим Духом надахнут и љубављу према божанственим црквама, и написах ову душеспас(онос)ну књигу *Октоих*, да се у песмама слави Трисунчано Божанство, Ко ме се у јединству клањамо. А молим

Јубилеј

младе, врснике и старе, оне који читају, поју или преписују, да љубави Христове ради исправљају, а да нас, пак, који смо се у овом делу од срца трудили, благослове. Да, скупа славећи Оца, из Којег је све, Сина, Којим је све, и Светога Духа, од Којег је све, овде задобијемо милост, а тамо се озаримо Њеном (Тројичном) светлошћу. Амин. По заповести ми господара Ђурђа Црнојевића, ја, Христов слуга, свештеноинок Макарије, рукоделисах ово при Преосвештеном Митрополиту зетском, кир Вавили, године 7001, круг сунца 1, луне 9.”

Цетињски *Октоих* има 370 листова, односно 538 страна и штампан је у две боје – црном и црвеном, у ренесансном стилу. Ова књига спада у инкунабуле, тојест у књиге штампане у 15. веку, за разлику од палеотипа, књига штампаних у 16. веку. Данас је сачувано 108 примерака и фрагмената цетињског *Октоиха првогласника*. Он, како је с правом запажено, „представља најзначајнији споменик српскословенског штампарства”.

Године 1987, поводом петстоте годишњице прве штампане јужнословенске књиге (1494 – 1994) издато је фототипско издање *Октоиха првогласника* у шесто нумерисаних примерака, у издању Централне народне библиотеке „Ђурђе Црнојевић” из Цетиња и „Цанкарјеве заложбе” из Љубљане. Преведен је на српски језик заједно са предговором и поговором 1996. године, поводом петсто година од штампања.

Поред *Октоиха првогласника*, у штампарији Ђурђа Црнојевића штампане су и следеће инкунабуле: *Октоих петогласник* (1494), *Псалтир са последовањем* (1495), *Молитвеник* (1495/1496) и *Четворојеванђеље*. Осим *Четворојеванђеља* – које није сачувано, осим у препису (*Буђановско Јеванђеље*) – остале инкунабуле издате су фототипски и доступне су за проучавање.

Језик свих ових богослужбених књига је српска редакција старословенског језика – српскословенски, на којем се у Српској Цркви служило од краја 12. до друге половине 18. века. „У ортографском погледу цетињске инкунабуле одликује послересавски

једнојеровски правопис у којем се прожимају рашка и ресавска традиција.”

До сада није проучавано у литургијској науци на основу којих предложака рукописних књига је *Октоих првогласник* штампан. Први такав покушај учинила је недавно Марија Јовчева и показала у својим проучавањима да је могући предлажак за цетињске *Октоихе* – како *првогласник* тако и *петогласник* – рукопис *Октоиха петогласника* с краја 14. века који се чува у Руској народној библиотеци, под сигнатуром Гилф. 23, који је преписао преписивач Дамјан, као и рукопис *Октоиха првогласника* из исте библиотеке, Погод. 463, датиран средином, односно последњом четвртином 15. века. Тај *Октоих петогласник*, Гилф. 23, који по структури својих стихира и канона сасвим одговара цетињском *Октоиху*, пренет је својевремено из манастира Пиве у Црној Гори, због чега се претпоставља да је свештеноинок Макарије њега користио приликом штампања. Посебност цетињског *Октоиха* – а за разлику од ондашњих староштампаних источнословенских и данашњих новорускословенских *Осмогласника* – у томе је што су друге три стихире на *Господи вазвах* посвећене Пресветој Богородици свих дана у седмици осим суботе на вечерњем и почињу речима: „Радуј се” (тим истим речима почиње и сваки Богородичан на *И ниња* свих наведених дана у седмици), као и што је први канон на суботњем јутрењу посвећен исто Богородици. Из овога се може закључити да је рукописни предлажак настао у Светој Гори, која је перивој Мајке Божје и где се она највише поштује. Миланка Убипарип је, коју годину раније, пронашла сличност штампаног цетињског *Октоиха петогласника* са рукописима: манастира Хиландара бр. 130, у години пада Српске Деспотовине, и Пећке Патријаршије бр. 62. из друге четвртине 14. века.

Свештеноинок Макарије у свом поговору закључује своје свештено дело:

„(...) Видев ја, у Христу Богу правоверни и Богом чувани војвода Зете, господин Ђурађ Црнојевић, нестацицу светих књига, пљачком и уништавањем агаренских чеда,

Јубилеј

настојах предано, надахнут Светим Духом, и саставих форме на којима за једну годину, осам људи заврши Октоих од четвртог гласа, да се славослови Бог Који нас оснажи. Трудих се о овом и рукоделисах ово смерни свештеник монах Макарије од Црне Горе. По заповести господара ми Ђурђа Црнојевића при Свеосвештеном Архиепископу зетском Митрополиту кир Вавили. Зато се старцима као очевима, врсницима као браћи, младима као чедима, који читају, поју или преписују, молим и коленима дотичем, ако не руком, оно речју, да Христове љубави ради, исправљају, а нас, који се усрдно о овом трудисмо, да благослове. Да и ви задобијете оно што Валам (каза) Израилју: *Благословени који те благосиљају и проклети који те куну, и: Ходите благословени Оца мога, наследите припремљено вам Царство. У њему да скупа живимо, славећи Оца и Сина и Светога Духа. Саврши се ова књига од постанка света године 7002, а од Рођења Христова хиљаду 494, круг сунца 2, месеца 10, индиктион 11, темелион 12, јепакте прве, златни број 12, месеца јануара 4. дан.*"

Као што је боље да Сунце престане да сија него да *Псалтир* престане да се чита, по богомудрој речи светог Јована Златоуста, тако је у наше дане, поводом петстоте годишњице цетињског *Октоиха*, 1994. године, писао светопочивши епископ Атанасије (Јевтић) да је боље да исто то Сунце нестане него да *Осмогласник* буде предан забораву.

Прва српска штампана књига, како видимо, није била било која књига већ је она, по својој структури и намени, богослужбена. Над овом чињеницом треба сви да се данас добро замислимо и да обновимо служење баш из ње, на нашем древном, вековима освештаном светосавском србуљском језику.

Јер – *Октоих* јесте „целомудрености наставник, туге ослободитељ, помирење са Богом“, како нам о њему благовести свештеноинок Макарије, њен уредник и штампар, у свом змаменитом поговору ове прве српске штампане књиге.

Извори

1. *Октоих првогласник Ђурђа Црнојевића из 1494*. Централна народна библиотека Црне Горе „Ђурђе Црнојевић“, Цетиње; Цанкарјева založba 1987, Љубљана (фототипско издање у част 500-годишњице штампане књиге у Црној Гори)

2. *Октоих петогласник: издање Ђурђа Црнојевића*, Митрополија Црногорско-приморска, Народна библиотека Србије, Епархија Рашко-призренска и Косовско-метохијска, Цетиње – Београд – Дечани 2014. (фототипско издање поводом 520-годишњице прве ћирилске српскословенске књиге штампане на Цетињу)

3. Ђурађ Црнојевић, јеромонах Макарије, *Октоих првогласник*, књига 1 и 2, превод и предговор Јасмина Грковић Мејдор, Цетиње 1996.

Литература

1. Светлана Томин, „Октоих првогласник – 530 година од објављивања“, *Читалиште* (44/мај 2024), Градска библиотека Панчево

2. Митрополит Амфилохије, *Духовно и просвјетно зрачење цетињског Октоиха*, у: *Октоих петогласник: издање Ђурђа Црнојевића* (дело наведено у изворима)

3. Татјана Суботин-Голубовић, *Октоих – узор и инспирација за средњовековне српске химнографе*, *Музикологија* (11/2011).

4. Марија Јовчева, *В издирване на ркописните източници за цетинските октоиси – инкунабули*, Полза зело великаја. Сборник научних статеј к 60-летију Андреја Владимировича Вознесенскога, Сост. Н. В. Николајев. Ред. В. Г. Гронски и др. Санкт Петербург 2022.

5. Надежда Синдик, *Издавачи, штампари, преписивачи*, Цетиње 1996.

6. Миланка Убипарип, *Петогласник Ђурђа Црнојевића*, у: *Октоих Петогласник: издање Ђурђа Црнојевића* (дело наведено у изворима)

Ђакон Бранко Батало ПРАВОСЛАВНИ ХРАМ СВЕТЕ ТРОЈИЦЕ У ЧОНОПЉИ

На празник Светог архангела Михаила, 8/21. новембра 1945. године, српски православни народ са подручја Кордуна, који је био насељен између рекâ Мрежнице и Коране и околине (Плашки, Вргинмост, Вељун, Садиловац...) бива колонизован у два села на подручју општине Сомбор – у Чонопљу и Кљајићево. Поред ова два суседна села, православни Срби са Кордуна насељавају и Лаћарак, Руму, Инђију, Стару и Нову Пазову, као и друга места.

Када су у питању Чонопља и Кљајићево, ова места су већински била насељена немачким и мађарским становништвом, што није одувек био случај. Наиме, по попису из 1752. године се види да је у Чонопљи живело становништво које је досељено са простора реке Буне (у Херцеговини). У истом веку, после добијених ратова против Отоманске империје, Хабзбуршка монархија, желећи да осигура јужне покрајине, прибегава колонијалној политици и насељава немачко становништво у таласима током 18. века.

Један од првих помена о православним Србима у Чонопљи јесте извештај из 1905. године Епархије бачке који је послат Управи Карловачке митрополије, где стоји да „у Чонопљи има 4.861 душа, од којих Срба има осам”. Ствари се увелико мењају после Другог светског рата. Не дочекавши крај рата, већ крајем 1944. године неколико стотина Немаца бежи из Чонопље заједно са Вермахтом. Пошто су Силе осовине капитулирале 1945. године, једна од првих одлука коју доноси ново руководство Југославије јесте да се протера или затвори преостало немачко становништво. Ово се дешава на простору целе Војводине. Самим овим чином многа војвођанска села остају без немачког становништва. То, међутим, није био случај са Чонопљом, где је остало неколико немачких породица и више од хиљаду Буњеваца и Мађара.

Да би се одлука у потпуности спровела у дело и да већина села не би остала празна, руководство тадашње Савезне Федеративне

Храм Свете Тројице у Чонопљи

Републике Југославије насељава војвођанска села из других федеративних јединица новонастале државе, и то углавном српско становништво. У празне поседе и куће дунавских Шваба и мађарских породица усељавају се Срби пореклом из разних предела. Ова чињеница се најбоље огледа на примеру западнобачког округа (Чонопља и Кљајићево – Кордун; Бачки Брестовац, Бачки Грачац, Апатин – Лика; Станишић и Риђица – Далмација; Српски Милетић, Каравуково и Оџаци – јужни предели Србије; Сивац – Црна Гора; Пригревица – Лика и Банија).

Већ од самог досељења на простор Војводине, православно становништво у Чонопљи је имало духовну потребу за храмом, што је могуће видети по извештају који је Народни одбор из Чонопље послао архијерејском намесништву у Сомбору крајем новембра 1945. године.

Ново државно уређење и време, обележено социјализмом и комунизмом, било је за Цркву пуно искушења. Свака епархија, а тиме и парохија, суочавала се са потешкоћама као што су одузимање црквене земље, притварање и испитивање свештених лица, претње и забране свих јавних активности и догађаја

Из летописа

Иконостас храма Свете Тројице у Чонопљи

у организацији Цркве. Услед таквих притисака од стране државе, Црква није одустајала од свог верног народа. Пример овога је благослов светог Иринеја (Ћирића), епископа бачког и исповедника вере, да православни српски народ у Чонопљи од свог доласка припада првој парохији при Светогеоргијевском храму у Сомбору, што се види по матичним књигама поменуте сомборске цркве.

Тек 1991. године, благословом Његовог Преосвештенства Епископа бачког др Иринеја, бива основана чонопљанско-кљајићевска парохија са седиштем у Чонопљи. Преглаштвом недавно преминулог протојереј-ставрофора Чедомира Чалића, некадашњег пароха сомборског, купљена је кућа за пароха у Чонопљи поред места где је сада изграђен храм Свете Тројице. Првобитни план је био да се изгради храм у част светог великомученика Георгија, али је одлучено да буде посвећен Светој Тројици, односно празнику Силаска Духа Светога на апостоле. Подсетићемо да је и у центру Примишља, одакле махом и долази српски православни народ са Кордуна, постојао храм посвећен Светој Тројици.

У новонасталој парохији се служило на ливади поред парохијског дома. Заједничким залагањем пароха и верног народа било би обезбеђено све што је потребно за бослужење. Овако је служено све до 29. октобра 1993. године, када Римокатоличка Црква (Суботичка бискупија) уступа свој храм Похођења Блажене Дјевице Марије и жупни уред у Кљајиће-

ву на коришћење православном свештенству. Тим поводом се и мења назив парохије у кљајићевско-чонопљанску, са седиштем у Кљајићеву. Ово није обесхрабрило вернике у Чонопљи који су предано тражили начин како да и сами изграде храм.

Уочи Божића 1996. први пут је организована прослава Бадњег дана. Донета је и одлука о монтажи звона на плацу поред парохијског дома, а исто тако и о подизању капелице. Следеће године Црквеном одбору је предочен предлог за изградњу спомен-храма. Темељи су изливени и освећени благословом и руком Преосвећеног Епископа бачког др Иринеја 2002. године, а до 2006. је завршено зидање храма.

До 2010. године су постављена два крста од прохрома, позлаћена, а исто тако и звоно које је осветио тадашњи Епископ јегарски Порфирије, данашњи Патријарх српски. Године 2011. изграђена је чесма у порти храма, а 2018. је постављен бакарни кров. У храм је уведена електроинсталација, а током 2018. и 2019. године храм је омалтерисан и окречен споља и изнутра.

После грубих радова који су завршени 2019. године, постављањем Часне Трпезе, иконостаса, певнице и централне иконе, стекли су се услови за богослужбени живот у храму и од тада се света Литургија служи једампут месечно, а уједно се у храму савршавају свете Тајне крштења и венчања, као и други свештени обреди. Под је поплочан мермером, а многобројни добротвори су даривали храм богослужбеним сасудима и књигама.

Имати храм у свом месту живљења је од кључне важности за духовни развитак, како појединца тако и заједнице, јер се Црква једино пројављује кроз заједницу Бога и људи. Иако је храм Свете Тројице још у изградњи, у плану је изградња Светосавског дома и парохијске канцеларије, а исто тако и велико освећење храма. Следеће, 2025. године, навршава се осамдесета годишњица од доласка православних Срба са Кордуна у Чонопљу и Кљајићево, а тим поводом постоји жеља да се у порти храма у Чонопљи изгради и постави Часни Крст као знак сећања и спомена на претке.

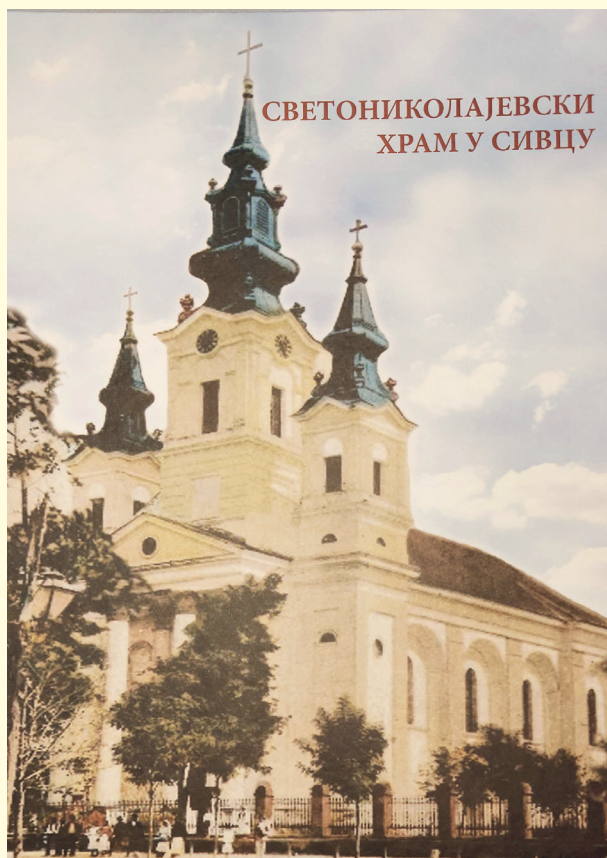
Катихета Ђорђе Гојић
МОНОГРАФИЈА О СВЕТОНИКОЛАЈЕВСКОМ ХРАМУ У СИВЦУ
(Светониколајевски храм у Сивцу. Сто педесет година
од освећења светог храма, Зоран О. Перуничкић,
Српска православна Црквена општина Сивац 2023, 333 стр.)

У септембру 2018. године навршило се сто педесет година од почетка градње и освећења темеља храма Преноса моштију Светог оца Николаја у Сивцу. Поводом овог великог јубилеја Српска православна Црквена општина сивачка је приредила монографију под насловом *Светониколајевски храм у Сивцу*, аутора Зорана О. Перуничкића. Уредник монографије је протонамесник Даниел Кобиљски, парох сивачки.

Монографија која је пред читаоцима, уопштено гледано, представља књигу о животу Светониколајевског храма у Сивцу. Међутим, дубље посматрано, она је историја духовног, просветног, националног и културног живота у Сивцу, у чијем средишту се одувек налазио и Светониколајевски храм.

Богатство монографије се огледа у томе што је написана на основу архивске грађе, документарног материјала, али и богате литературе. Архива Црквене општине сивачке, Историјски архив у Сомбору, Архив Војводине у Новом Саду, као и многобројне библиотеке, били су незаобилазни приликом систематског прикупљања података, пажљиво сабраних у монографији која је пред нама. Њима су придодата и документа и фотографије сарадника из Мађарске и Хрватске, као и многобројних наших сународника из земље и расејања. Међутим, најважнији извори архивске грађе налазе се у архиви Црквене општине у Сивцу. Њу је аутор Зоран О. Перуничкић, у сарадњи са свештенством, али и неуморним, пожртвованим, деценијским радом и трудом, марљиво истражио и изнео на светлост дана у овој монографији.

Иако је, услед тешких и бурних историјских неприлика које су често сустизиле наш народ, али и због зуба времена, архивска грађа сачувана делимично и фрагментарно – нарочито она из 17, 18. и с почетка 19. века

– она је ипак довољна да се стекне основни увид у тему. На крају, али не мање важно, аутор се служио и усменим изворима, предањима, причама, сећањима и изјавама старијих мештана, којима је у скицирану причу хладних архивских извора удахнуо дух живота и оживотворио минула времена на један нов и занимљив начин. Све ове приче обогаћене су и поткрепљене пригодним, пропратним фотографијама. Монографија је подељена у четири целине: „Историја”, „Светониколајевски храм кроз време”, „Споменичко наслеђе”, „Прилози”, међу којима се истичу „Домовник” из 1744. године, регистар презимена старосивачких породица, стари српски записи и натписи из Сивца и родослови сивачких свештеничких породица.

Издавачка делатност

Светониколајевски храм у Сивцу

Како аутор монографије сведочи, Сивац спада у стара насеља Бачке, а трагови живота на овом локалитету могу се пратити од старијег неолита до данас. Захваљујући запису Милоша Бицичког, татора цркве старосивачке из 1868, 1890. и 1891. године, читаоци могу да сазнају да је насеље Сивац, у време када је настао сâм запис, већ било старо више од осам стотина година и да су први његови насељеници били Срби, док се у опису из старосивачке општине из 1865. године наводи да се насебина под именом Сивац први пут помиње 1260. године као трговиште, а да су житељи овог насеља били Срби (стр. 31). Представљајући историју Сивца, аутор читаоце уједно подсећа и на историју Српске Православне Цркве и на историју српског народа уопште.

Од првог помена Сивца до данас постојало је чак пет цркава у месту. Према запису Милоша Бицичког, до 1619. године већ су постојале три цркве, да би 1619. године била подигнута четврта (стр. 33). Она је, 1702. го-

дине, замењена новом, која је била саграђена од трошног материјала – дрвета, због чега су Сивчани 1723. године и њу заменили новим храмом сазиданим од печене цигле. Храм није био велики, али је био складно саграђен. Обновљен је 1737. године, а потом још једанпут пред сâм крај 18. века, да би се, у другој половини 19. века појавила иницијатива за изградњу новог храма. Сивац је у то време бројао 3.694 српске православне душе. Темљи новог храма су освећени 26. септембра 1868. године, а храм је завршен и освећен 7. октобра 1873. године.

Током свог постојања обнављан је више пута, а све обнове аутор је навео у монографији хронолошки (стр. 211 – 221). У наставку монографије читаоци могу да сазнају како је текла изградња Светониколајевске цркве у Сивцу и каква је била даља историја Сивца, да се упознају са архитектуром цркве, звонима и антимињима, сакралним простором храма, иконостасом и иконама на њему. Храм у Сивцу у свом поседу чува и богато књижев-

Издавачка делатност

но наслеђе, тојест разне богослужбене књиге. Четрдесет и седам књига је из прве половине 18. века, једанаест њих је из 19, а остале књиге су из 20. века. Књиге су углавном набављане из Русије – што је била пракса и већине других храмова у Бачкој у 18. веку – и имале су практичну богослужбену намену.

Поред наведеног, сачувани су црквено-административна архива и протоколи, који су неисцрпни извор података о Сивцу и његовим становницима. Записи и натписи су још један неизоставан извор података, а записивани су најчешће на маргинама црквених књига, али и на каменим обележјима, дрвету и металу. Писали су их писмени зналци тог доба, свештеници, тутори, трговци, учитељи, појци и други.

Аутор је у монографији читаоцима представио водицу, стару више од сто година, крстове на црквини, надгробне и заветне крстове, православна гробља и спомен-капелу Светог великомученика Георгија. Монографија нам доноси историју црквеног живота на територији Сивца.

Кроз монографију аутор нас упознаје са парохијама у Сивцу и њиховим историјатом и нуди нам читав низ статистичких података, захваљујући којима можемо сазнати колико је парохија у Сивцу одређених година бројала православних домова, а колико православних душа. Неретко су нам доступни и конкретнији подаци који превазилазиле ове најосновније информације, а захваљујући њима можемо да видимо каква је била структура становништва у Сивцу тих година.

Аутор је нарочиту пажњу посветио биографским подацима. Он нам доноси кратке биографије свештеника и ђакона који су службовали у овим парохијама све до данас. Поред свештенослужитеља који су службовали у Сивцу, монографија нам доноси и причу о духовним бисерима које је изнедрио Сивац, тојест упознаје нас са архијерејима и свештеницима који су потекли из Сивца, а који су службовали изван свог родног краја. У том контексту, значајно је поменути да је Исидор Ђирић, отац светог Иринеја (Ђирића), епископа бачког, рођен у Старом Сивцу, у породици из које је потекло више углед-

них свештеника. У наставку, посебне странице монографије посвећене су и ученицима богословија, теолозима и вероучитељима који су пореклом из Сивца или који су предали веронауку у Сивцу. Пажљиво су наведени и свештеници који су службовали ван Сивца и удовице свештеника који су службовали ван Сивца, али који су се потом доселили у ово место, где су дочекали кончину свог овоземаљског живота и где су и сахрањени. У монографији нису заборављени ни председници Црквене општине, црквени, школски и црквеноопштински тутори, црквењаци, благајници, жене које су биле задужене за прављење просфора (паскуричаре), али ни појци и чланови хора, којима је посвећена нарочита пажња.

На крају, аутор се осврнуо и на постојање и рад Православне црквене заједнице, која је у Сивцу основана у првој половини 20. века, као и на архијерејско-канонске и мирске посете Светониколајевском храму у Сивцу, међу којима нас најстарија позната враћа у давну 1778. годину, када је храм посетио епископ бачки Арсеније (Радивојевић).

Иако написана као својеврсни осврт ка прошлости, монографија представља путоказ ка будућности, остављен данашњим и будућим нараштајима. Она је траг ка минулим временима и карика на коју наш народ може да се надовеже на свом путу ка будућности. Српски народ који се већ вековима залаже за изградњу и чување цркава, показао је да, иако живи овде и сада, у историјским оквирима, ипак је окренут ка вечности и „чува невидљиво у видљивом“ (стр. 17 – 19). Чувајући своје храмове у садашњости, наш српски народ показује свој однос према вечности, према Једној, Светој, Саборној и Апостолској Цркви, која је вечно Тело Богочовека Христа. Чувајући свој храм, човек показује свој однос према Богу. Сивац и Сивчани, који су изнедрили Светониколајевски храм и који га већ сто педесет година брижљиво чувају, доказ су те усмерености ка вечности. Са друге стране, чувајући свој храм, доживели су да и он чува њих и да им буде значајан духовни бедем и укрепљење на њиховом трновитом путу ка вечности.

Из школске клупе

Са часа веронауке О СВЕШТЕНИМ ОДЕЖДАМА

„И обуци Арона у свете хаљине и помажи га и освештај га, да ми врши службу свештеничку” (II Мојс. 40, 13).

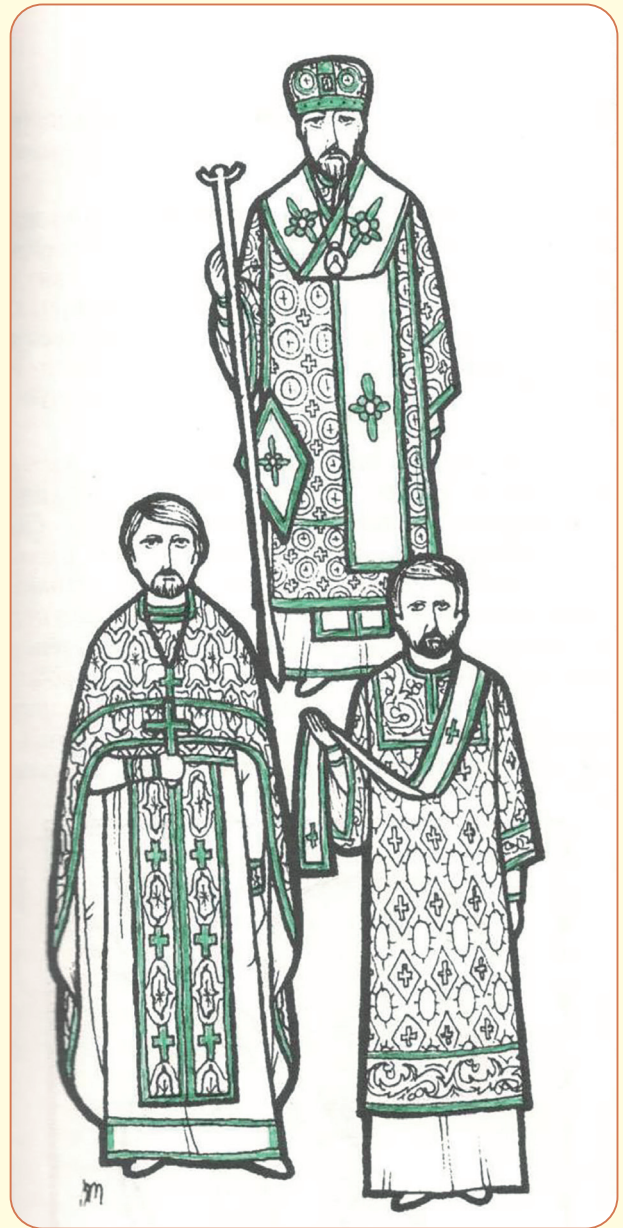
Катихета: Драги ученици, на нашем претходном часу пажњу смо посветили разговору о свештенослужитељима и црквенослужитељима. Да ли би неко могао да понови основне тезе са нашег претходног часа и каже нешто више о црквеној јерархији, односно о свештенослужитељима и црквенослужитељима?

Кристина: У Православној Цркви постоје три степена свештенства: ђакон, презвитер и епископ. Њихове службе су на првом месту литургијске, на Литургији се на најконкретнији начин остварују и свака врши своју улогу у богослужењу. Поред ова три степена свештенства, постоје и нижи степени које називамо црквенослужитељима.

Катихета: Ко су црквенослужитељи и која је њихова улога?

Кристина: Црквенослужитељи су ипођакони и чтечеви, односно они чија је служба да помажу свештенослужитељима за време служења свете Литургије. Црквенослужитељи се посвећују пре, а свештенослужитељи у току Литургије.

Катихета: После кратког осврта на тему нашег претходног часа, сада ћемо своју пажњу усмерити на одежде које свештенослужитељи носе за време свештеног богослужења. Ако за светске послове у важним и свечаним приликама људи не облаче обична, свакодневна одела него боља и најсвечанија, онда је тим пре природно да се приликом служења Господу свештенослужитељи и црквенослужитељи облаче у нарочите одежде, које треба да одвоје њихов ум и срце од свега земаљског и да их узнесу ка Богу. Смисао одежди је да свештенослужитељ не врши свете Тајне сâм

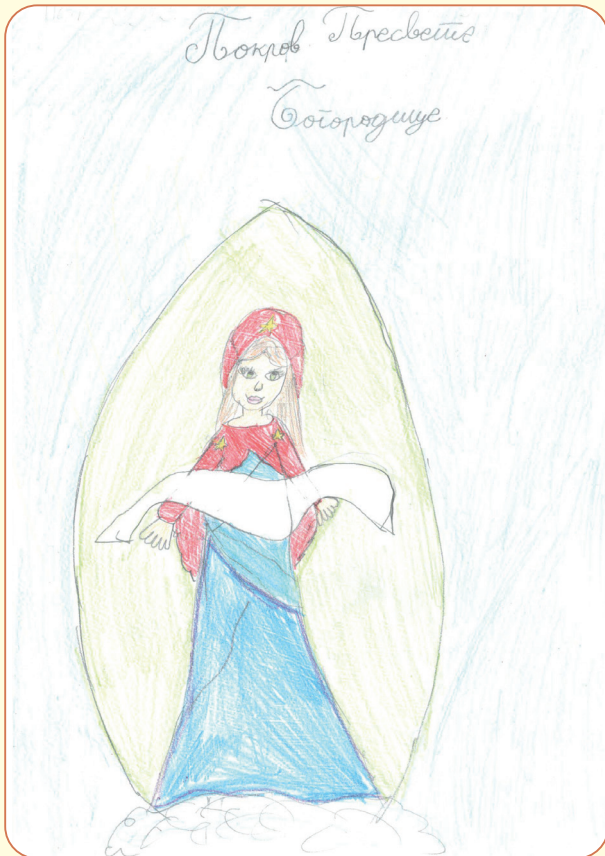

Свештене одежде

по себи него силом Христа и свештенством Цркве, које задобија кроз рукоположење Духом Светим, „обучен благодаћу свештенства”, према речима молитве *Херувимске песме*. По одеждама се разликују и поједини степени свештенства. Иако је било неминовно да током векова претрпе одређене промене, у основи су одежде клирика задржале свој стари облик. Анастасија, хтела си нешто да питаш, изволи!

Из школске клупе

Петра Ђурђевић, III-1
Основна школа „Јован Јовановић Змај”, Србобран

Елеонора Иван, III-1
Основна школа „Јован Јовановић Змај”, Србобран

Анастасија: Колико има одежди и шта свака од њих појединачно представља?

Катихета: Постоји седам свештених одежди, које се деле према три степена свештенства, од којих сваки носи одежде непосредно нижег степена, које понекад имају незнатне разлике. Тако ђакон носи три одежде: стихар, наруквице и орар. Презвитер носи пет одежди: стихар, наруквице, епитрахил, појас и фелон. А епископ носи свих седам: стихар, наруквице, епитрахил, појас, сакос, омофор (велики или мали) и надбедреник. Укратко ћу објаснити сваки део одежде појединачно. Стихар се прави углавном од белог или светлог материјала, како би подсећао свештенослужитеља који га носи на чистоту живота коју од њега захтева његово служење. Орар симболизује анђелска крила, јер ђаконско служење симболизује служење анђелâ код Престола Божјег. Наруквице подсећају свештенослужитеља како не треба да се узда у

своје силе него у десницу Господњу, у Његову силу и помоћ. Епитрахил означава двоструку благодат свештенства која је дарована презвитеру. Презвитер без епитрахила, као и ђакон без орара, не обавља ниједну службу. Појас знаменује силу Божју, која даје снагу презвитеру и епископу за њихово узвишено служење Богу и истовремено њихову спремност за то служење. Надбедреник симболизује духовни мач, духовно оружје – реч Божју којом се пастир наоружава против непријатеља људског спасења. Фелон и сакос симболизују плашт у који су Господа обукли војници који су Му се ругали и подсећа презвитера и архијереја да служећи представља Господа Који је Себе принео за жртву за оправдање људи, због чега у сваком свом делу треба да се облачи у правду и да се радује у Господу. Омофор означава заблуделу овцу, односно грешни људски род. Архијереј са омофором симболизује Доброг Пастира Христа Спаситеља Који на Својим плећима носи заблуделу овцу. Без омофора архијереј

Из школске клупе

Невена Перишић, VI разред
Основна школа „Жарко Зрењанин Уча”, Надаљ

не обавља ниједну службу. Да ли неко зна у којим бојама се израђују свештене одежде?

Никола: Вероучитељу, ја бих могао да кажем!

Катихета: Изволи, Никола!

Никола: Свештеник увек носи црну боју, тако се издваја од осталих људи и то је одлика његове службе.

Катихета: Ти мислиш на мантију! Потребно је да правимо разлику између одежде и мантије. Свештене одежде о којима говоримо се користе искључиво приликом савршавања свештеног богослужења и израђују се у различитим бојама, а свака од тих боја има свој значај и своју нарочиту симболику. Мантије су свакодневна одећа припадника клира и монаштва, мантија није одежда. Свештене одежде се никада не израђују у црној боји, јер је црна боја, суштински гледано, одсуство

Јана Јовановић, VI-4
Основна школа „Јован Јовановић Змај”, Србобран

боје. Када богослужбени поредак предвиђа употребу одежде тамних боја, углавном се користе одежде љубичасте или пурпурне боје.

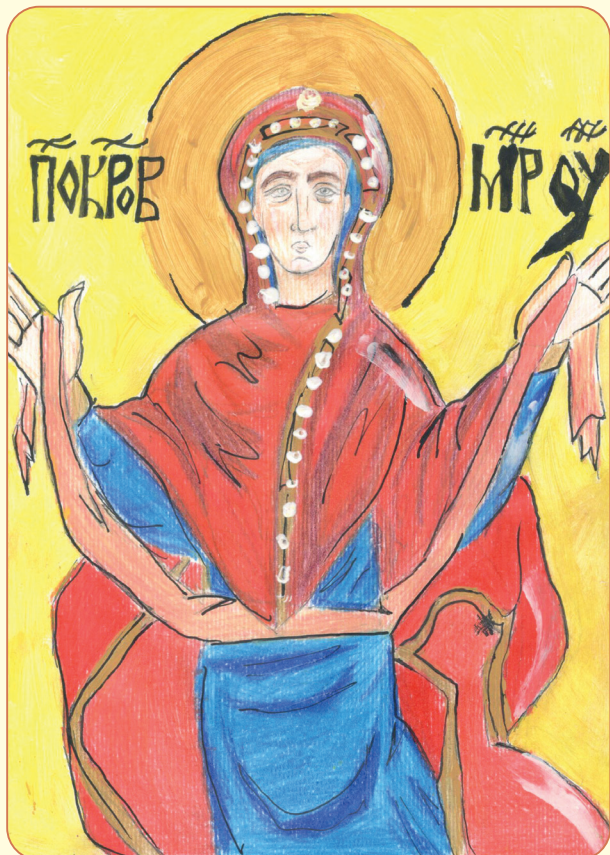
Александар: У којим бојама се израђују одежде које свештенослужитељи и црквенослужитељи користе на богослужењу?

Катихета: Одежде могу бити разних боја. У недељне дане се употребљавају одежде златне или беле боје, у дане спомена светих апостола и мученика црвене боје, у дане празника у част Пресвете Богородице плаве боје, у дане спомена пророка зелене боје, током Великог поста у седмичне дане и током Страсне седмице, осим на Велики четвртак и Велику суботу љубичасте или пурпурне боје. Од Васкрса до Педесетнице, од Божића до Богојављења и на Преображење Господње беле боје. На Велику суботу, одмах после читања Апостола у време појања великог прокиме-

Из школске клупе

Вања Шијачић, VII-1
Основна школа „Јован Јовановић Змај”, Србобран

на „Васкрсни, Боже, суди земљи”, у Типику је прописано да се љубичаста или пурпурна одежда мења у светлу. Дакле, све има своју симболику, поруку и значење.

Марија: Када су настале прве одежде, односно, колико је стара употреба посебних одежди у богослужењу?

Катихета: Посебне богослужбене одежде за свештенослужитеље уведене су још у

Јулија Грујић, V-2
Основна школа „Жарко Зрењанин Уча”, Надаљ

Старом Завету. Било је строго забрањено улазити ради служења у скинију и у Јерусалимски храм без нарочитих хаљина, које су служитељи приликом изласка из храма морали да свуку и оставе, облачећи своју уобичајену одећу. Исто је настављено и у Новом Завету, где је од самих почетака било уобичајено да се приликом савршавања богослужења употребљавају посебне одежде које, као што смо научили на данашњем часу, свака понаособ има своју симболику и значај.

Приредио катихета Бранислав Илић са ученицима Средње школе за дизајн „Богдан Шупут” у Новом Саду.

Актуелности

Рукоположење новог ђакона Епархије бачке у Светоархангелском манастиру у Ковиљу

У недељу, 8/21. јула 2024. године, на празник Светог великомученика Прокопија, у Светоархангелском манастиру у Ковиљу, светом архијерејском Литургијом је началствовао Његово Преосвештенство Епископ мохачки господин Дамаскин, уз саслужење свештенства и ђаконства из више епархија Српске Православне Цркве. Пре почетка свете Литургије владика Дамаскин је рукопроризвео у чин ипођакон Ивана Костића, чтеца и катихету из Новог Сада, а у току свете Литургије рукоположио га је у свештени чин ђакон.

Епископ мохачки г. Дамаскин
са новорукоположеним ђаконом Иваном Костићем

У беседи после прочитаног јеванђелског одељка, тумачећи јеванђелску перикопу о исцељењу слуге римског капетана, Преосвећени владика Дамаскин је, између осталог, рекао: „Господ каже да ће многи од Истока и Запада доћи и сешће за трпезу са Аврамом, Исаком и Јаковом у Царству Божјем. Господ овде говори, управо због овога римскога капетана, да је Царство Божје припремљено за све људе и за све народе и да је оно универзално, а није само за јеврејски народ, за изабра-

ни народ, него за све народе и за све расе и за све људе. И онда му каже ове дивне речи: *Иди и како си веровао нека ти буде!* Преподобни отац наш Јустин Поповић у својој беседи на данашње јеванђелско зачало каже: *Када је човек свемоћан на овој земљи, он који је роб смрти и потчињен свакоме греху? Управо када има овакву веру као што је имао и овај римски капетан, који је зачуо ове речи од Господа: Иди и како си веровао нека ти буде!* Нека би Господ дао да и ми који смо се сада сабрали под сводовима овога Светоархангелскога храма имамо такву веру као што је имао свети Прокопије и овај римски капетан, да та вера и код нас пређе у поверење у Бога, а на крају да пређе и у љубав према Богу, да би нас та вера приводила светој Литургији и светом причешћу, да бисмо се овде, у овоме веку, у предворју раја, причешћивали светим Телом и Крвљу Христовим, да бисмо и у вечности гледали Лице Божје.”

После отпуста свете Литургије, Епископ мохачки Дамаскин се обратио сабраном верном народу и честитао празник, а новорукоположеном ђакону Ивану Костићу је пожелио да га Господ укрепи и да му дарује чисто и непорочно свештенство.

Слава Светоархангелског манастира у Ковиљу

На празник Сабора светог архистратига Гаврила, у петак, 13/26. јула 2024. године, прослављена је слава Светоархангелског манастира у Ковиљу. На светој архијерејској Литургији је началствовао Његова Светост Патријарх српски господин Порфирије, уз саслужење Његовог Високопреосвештенства Митрополита бачког господина Иринеја, Његовог Преосвештенства Епископа мохачког господина Дамаскина, презвитера др Драгана Карана, доцента Православног богословског факултета Универзитета у Београду, као и свештен-

Актуелности

Чин благосиљања славских дарова поводом славе
Светоархангелског манастира у Ковиљу

ства и ђаконства Епархије бачке. На малом входу Његова Светост Патријарх српски је у чин архимандрита рукопроизвео јеромонаха Никона, сабрата манастира Ковиља и изабраног Епископа јенопољског.

У беседи после прочитаног јеванђелског одељка Његова Светост Патријарх српски г. Порфирије је сабрале поучио о томе да је човек слободан само ако је у заједници са Богом, а да су свети архангели примери и узор живота у слободи у сагласју са вољом Божјом. „Створени смо као слободна бића и створени смо да бисмо употребили своју слободу за слављење Бога. Слављење Бога значи љубав према Богу, а то значи послушање у односу на Бога. Не само ми као људи него читав творевина је саздана да слави Бога и да се Бог у њој прославља. А човек је створен као привремено мањи од анђела. Међутим, све му је покорено да у њему и кроз њега све буде прослављено. Како? Тако што је свака мисао наша славословље и молитва. Свака реч, свако дело, све оно што чинимо и што јесмо позвано је да буде Литургија, да буде славословље које уносимо Богу. Кроз славословље и слављење Бога, кроз живот као Литургију ми изграђујемо мир у себи, радост, изграђујемо мир са Богом, али и мир са ближњима својима и са читавом творевином Божјом. Славословље ништа друго не значи него даривање себе Богу, ближњим и читавој твари. Славо-

словље значи давање, а не само узимање. Све је створено да буде једна песма, симфонија којом управља човек, којом диригује човек, којом диригујемо ми. У зависности од тога како диригујемо – да ли употребљавајући или злоупотребљавајући своју слободу – зависиће и то којим путем иде читав свет, зависиће и то како ћемо разумети вољу Божју, зависиће и то како ћемо видети ближњег и како ће се он према нама односити, зависиће и то какав ће наш однос бити

према читавој творевини Божјој и како ће она нама узвраћати”, рекао је, између осталог, Светејши Патријарх српски г. Порфирије.

На крају свете Литургије, Светејши Патријарх српски је извршио чин благосиљања славских дарова. Сабранима се обратио и Високопреосвећени Митрополит бачки г. Иринеј, који је заблагодарио Његовој Светости на доласку у манастир Ковиљ, началствовању на светој Литургији и речима поуке. Митрополит бачки Иринеј је захвалио свештенству и вернима са разних страна на доласку и учешћу у прослави манастирске славе и пожелео да Бог, молитвама светих архистратига, војсковођа небеских сила, штити верне у војевању против силâ зла.

Недеља пета по Педесетници у Светоархангелском манастиру у Ковиљу

У недељу пету по Педесетници, на празник Светих Отаца првих шест васељенских сабора, 15/28. јула 2024. године, у Светоархангелском манастиру у Ковиљу, на светој архијерејској Литургији је началствовао Његово Преосвештенство Епископ мохачки господин Дамаскин, викар Митрополита бачког, уз саслужење свештенства и ђаконства Епархије бачке.

Актуелности

Епископ мохачки г. Дамаскин
са новорукоположеним ђаконом Александром Јеличићем

У беседи после прочитаног јеванђелског одељка Преосвећени владика Дамаскин је протумачио јеванђелску перикопу о исцељењу двојице гергесинских бесомучника. Говорећи о људима из гергесинске области који су молили Господа Христа да, после учињеног чуда, оде из њиховог краја, Преосвећени владика Дамаскин је, између осталог, рекао: „Њих није обузела радост због тога што су излечени ти бесомучници који су ту живели и који су били њихови познаници из њиховог места. Нису се обрадовали чуду Божјем, благослову Божјем, што их је Бог посетио и исцелио те људе него су они, видевши штету коју су доживели, дошли до закључка да је та штета много већа за њих него што је радост због исцељења ове двојице бесомучника. Како каже апостол Павле, среброљубље је извор свакога зла. Зато они и кажу Господу да иде од њих, не благодаре Му за исцељење него су њихова срца ожалашћена због материјалних губитака. Кроз читаву историју хришћанства многи људи и многи народи су рекли Господу: *Иди од нас, не требах нам!* Када год човек улази у неки грех, он се удаљује од Бога. Када живи у страстима и греховном животу, он тиме говори Господу: *Иди од нас!* Зар није и наш народ, у време несретнога комунизма, исто тако рекао Господу: *Иди од нас?* Зар нисмо и ми били окренули своја леђа Господу, окренули леђа својој Цркви, светој Литургији, светом крштењу, својим

крсним славама, а само мали број људи је остао веран Господу? Нека би Господ дао да никада ми – ни као појединци, ни као народ – више не учинимо тако нешто и не кажемо Господу: *Иди од нас*, него да увек имамо снаге у себи да кажемо: *Госпode, дођи код нас, јер без Тебе не можемо учинити ништа!* Ништа добро у овоме свету и нашем веку ми не можемо учинити без Бога.”

У току свете Литургије Преосвећени Епископ мохачки Дамаскин је рукоположио у чин ђакона Александра Јеличића, вероучитеља из Сомбора.

Епископ мохачки Дамаскин на вечерњем богослужењу у Госпођинцима

Прослава празника Преноса моштију светог архиђакона и првомученика Стефана, храмовне славе у Госпођинцима, отпочела је празничним бденијем које је служио протојереј-ставрофор Славко Пајовић, парох госпођиначки, уз саслужење протонамесника Радоја Марковића, пароха ђурђевачког.

Светом Литургијом на дан празника је началствовао протојереј-ставрофор Илија Проле, умировљени свештеник из Бачког Јарка, уз саслужење свештенства Епархије бачке. Протојереј Горан Димић, парох новосадски, произнео је беседу о првом хришћанском мученику, заштитнику овога места. После трократног опхода око светог храма, служен је помен свештенослужитељима, ктиторима, приложницима и вернима храма.

Истог дана у послеподневним часовима, са благословом Његовог Високопреосвештенства Митрополита бачког господина др Иринеја, вечерњим богослужењем је началствовао Његово Преосвештенство Епископ мохачки господин Дамаскин, уз саслужење свештенства Епархије бачке. По завршетку вечерњег богослужења, Преосвећени владика Дамаскин је извршио чин благосиљања

Чин благосиљања славских дарова у храму у Госпођинцима

славских дарова, које је принео овогодишњи славски кум г. Александар Томин са породицом. Залог кумства за идућу годину је преузео г. Борис Страживук.

Обраћајући се верном народу, владика Дамаскин је пренео благослов Његовог Високопреосвештенства Митрополита бачког господина др Иринеја и поздравио све присутне. Епископ мохачки је поучио верни народ о личности светог првомученика и архиђакона Стефана и, између осталог, рекао: „Прослављамо једног великог угодника Божјега, првомученика и архиђакона Стефана, за којег се у Делима апостолским, приликом његовог избора за архиђакона, каже да је био пун вере и Духа Светога. Поред тога, он је био и пун љубави према Богу и према своме роду. Ту савршену љубав коју је он имао према Богу показао је и кроз љубав према своме роду, када је после страдања рекао: *Господе, не урачунај им ово у грех!* А све се збило због тога што је свети архиђакон и првомученик Стефан избличавао јудејски народ, говорећи да су отпали од праве вере. Због тога је био изведен пред Синедрион, а лице његово, каже се, било је као лице анђела. И у једном кратком, али свеобухватном говору, веома значајном, он је Јеврејима испричао читаву историју јевреј-

ског народа, читаву историју Божјег старања о том народу, читаву старозаветну историју о Божјим чудима и како се Бог бринуо о том народу, а како народ често није био вредан тог Откривења и те љубави Божје. Том приликом их је оптужио за издајство и убиство Господа Исуса Христа. А онда је имао чудесно виђење Господа Који стоји са десне стране Бога. Из тог разлога су они – по јеврејском закону, по њиховој мржњи коју су имали према Христу, а онда и према Његовим ученицима – каменовали Стефана. Ту савршену љубав он је могао да има зато што је Христа ставио на прво место у своме животу.”

Протојереј-ставрофор Славко Пајовић, парох госпођиначки, заблагодарио је Епископу мохачком Дамаскину на љубави и части коју је указао свима сабранима учешћем у богослужбеној прослави храмовне славе.

Празник Преображења Господњег у Саборном храму у Новом Саду

На празник Преображења Господњег, у понедељак, 6/19. августа 2024. године, на светој архијерејској Литургији у Саборном

Актуелности

Чин благосиљања рода винове лозе у Саборном храму о Преображењу

храму у Новом Саду началствовао је Његово Високопреосвештенство Митрополит бачки господин др Иринеј, уз саслужење Његовог Преосвештенства Епископа мохачког господина Дамаскина, свештенства Саборног храма и новосадских ђакона.

После прочитаног јеванђелског одељка, Високопреосвећени Митрополит бачки г. Иринеј је у својој архипастирској беседи указао на значај празника Преображења Христовог у оквиру Домостроја спасења рода људскога и, између осталог, рекао: „Сви Господњи празници, цео живот Господа Исуса Христа на земљи јесте уствари пројављивање славе Његове, силе Његове, љубави Његове и доброте Његове, а на Преображење, на данашњи празник, то се показује на потпуно особен и јединствен начин. Овај велики празник је, по свом смислу, између осталог, и наш позив, наше призивање да желимо, да молитвено иштемо, али и да доприносимо колико је до нас, колико можемо својим скромним покајањем, трпљењем, смирењем, љубављу, врлином, колико смо за њу способни, да и ми будемо благодаћу Христовом преображавани, како каже апостол Павле, *из славе у славу*, да се и наше биће преображава, да се мења наш животни

етос, садржај нашега бића, тојест да испуњавамо себе добром, да испуњавамо себе Богом, јер човек није статично биће. Ако не идемо ка Богу и не испуњавамо се Богом, онда је сигурно да идемо ка ђаволу и да се њиме испуњавамо. Зато је ово позив на подвиг, позив на схватање живота као трајног процеса преображавања и нас Христом и у Христу, а ако ми ту жељу имамо, такву молитву вршимо и трудимо се колико можемо, онда нам Он помаже и оно што у нашем искуству изгледа потпуно немогуће, постаје не само могуће него и најстварнија стварност.”

После заамвоне молитве извршен је чин освећења новог рода винове лозе. По отпусту свете Литургије Митрополит бачки Иринеј је сабраном верном народу пожелео срећан и благословен празник Преображења Господњег.

Митрополит бачки Иринеј угостио митрополита Георгија и вернике из Грчке

У уторак, 20. августа 2024. године, Високопреосвећени Митрополит бачки Иринеј је угостио Високопреосвећеног Митрополита

Актуелности

Освећење новог парохијског дома у Пивницама

У среду, 15/28. августа 2024. године, свечано је прослављен престони празник храма Успења Пресвете Богородице у Пивницама. Вечерње уочи празника је служио протојереј Петар Бикар, парох пивнички. На дан празника, после јутарњег богослужења, светом Литургијом је началствовао протонамесник Новица Ракић, архијерејски намесник бачкопаланачки, уз саслужење проте Петра Бикара, протонамесника Зорана Регодића, паро-

ха бачкопаланачког, и ђакон Бранка Батала из Бачке Паланке. После свете Литургије уручене су архијерејске грамате признања и архијерејске захвалнице парохијанима, верницима и установама заслужним за изградњу новоподигнутог парохијског дома при Светосупенском храму у Пивницама. По завршетку богослужења, извршен је чин освећења новог парохијског дома. У порти храма најмлађи чланови Културно-уметничког дру-

Митрополит Георгије са митрополитом Иринејем
и епископом Дамаскином

китруског, катеринског и платамонског Георгија, са свештенством и групом од педесет младића и девојака, студената који су походили светиње Српске Православне Цркве. Свечани пријем и трпеза љубави уприличени су у свечаној дворани Црквене општине новосадске.

Митрополит бачки Иринеј је гостима из Грчке пожелео добродошлицу и изразио радост због поновне посете митрополита Георгија са младима из Митрополије китруске, катеринске и платамонске Епархији бачкој. Митрополит Георгије је, у своје лично име и у име студената, заблагодарио Митрополиту бачком Иринеју на срдечној добродошници и указаном гостопримству. Током срдечног разговора, на молбу гостију из Грчке, Високопреосвећени Митрополит бачки Иринеј је говорио о личности и богословљу преподобног оца Јустина Ћелијског у светлости различитих актуелних тема из живота Православне Цркве. Пријему је присуствовао Преосвећени Епископ мохачки г. Дамаскин.

Освећење новог парохијског дома у Пивницама

Актуелности

Освећење звона Успенског храма у Кљајићеву

штва „Златне струне” из Пивница су извели сплет народних игара.

Вечерњим богослужењем је началствовао протојереј-ставрофор Ђорђе Ђурђев, умировљени свештеник, уз саслужење свештенства Епархије бачке. У наставку вечерњег богослужења је извршен чин благосиљања славских дарова које је принео г. Ивица Владисављев, кум славе. Надахнуто је беседио презвитер Слободан Ђурђић, парох силбашки. Залог кумства за следећу годину је примио г. Михајло Жуловић. Богослужењима су присуствовали и верници из Београда, Новог Сада, Бечеја и Бачке Паланке. Храмовна слава је протекла у обележавању јубилеја двеста седамдесет година од освећења храма Успења Пресвете Богородице у Пивницама (1754 – 2024).

Освећење звона за храм у Кљајићеву

У среду, 15/28. августа 2024. године, на празник Успења Пресвете Богородице, прослављена је храмовна слава у Кљајићеву. На дан празника светом Литургијом је началствовао протојереј Саво Николић, архијерејски намесник сомборски, уз саслужење протојереја Бранислава Спасојева, пароха кљајићевског, и ђакона Стефана Сентђерђија

из Сомбора. Протојереј Саво Николић је у надахнутој беседи указао верном народу на значај празника и улогу Пресвете Богородице у Домостроју спасења, на лепоту храма испуњеног љубављу и позвао све да се укључе у изградњу и завршетак храма у Кљајићеву. После трократног опхода око храма извршен је чин благосиљања славских дарова које су ове године, са љубављу, у славу и част Пресвете Богородице, принели кумови храмовне славе Јована и Зоран Жаркић са породицом. Кумство за наредну годину су преузели Огњен и Николина Сучевић.

У вечерњим часовима, са благословом Његовог Високопреосвештенства Митрополита бачког господина др Иринеја, протојереј Саво Николић је извршио чин освећења звона за новоизграђени храм у Кљајићеву. Протојереју Сави Николићу је саслуживало свештенство Епархије бачке. После извршеног чина освећења додељене су архијерејске захвалнице истакнутим добротворима: Месној заједници Кљајићево, Николи Чалошевићу из Новог Сада, Александру Ракоњу из Кљајићева, Бранку Жижи из Кљајићева, Милени Косановић из Кљајићева, Зорану и Јовани Жаркић из Кљајићева и Милету и Светлани Вукобрадовић из Кљајићева. Овом историјском чину је присуствовао многобројни верни народ из Кљајићева и околине.

Актуелности

У Саборном храму у Новом Саду прослављен празник Воздвижења Часног Крста

У петак, 14/27. септембра 2024. године, на празник Воздвижења Часног Крста – Крстовдан, Његово Високопреосвештенство Митрополит бачки господин др Иринеј је началствовао на светој архијерејској Литургији у Саборном храму у Новом Саду. Митрополиту Иринеју су саслуживали Његово Преосвештенство Епископ мохачки господин Дамакин, јеромонах Силуан, сабрат манастира Григоријата на Светој Гори, свештенство и ђаконство Епархије бачке.

Беседећи после прочитане јеванђелске перикопе, Високопреосвештени митрополит Иринеј је истакао: „Крст се у Цркви прославља непрекидно. Практично не постоји ниједно богослужење, ниједна молитва, ниједан чин у Цркви у којима се не прославља Часни Крст Господњи. Крст и Васкрсење чине недељиву целину, двоједину целину. Крст је за нас светиња и не само знак и симбол победе него плод те победе. Зато Крст освећује све у Цркви Христовој. Крст се поставља свугде – на храмове, на разна места, на путеве, на раскршћа... И до дана данашњега Крстом Бог шаље силу свепобедну која је јача од свих демонских сила, од свих мука, невоља, болести, страдања, елементарних непогода.”

Митрополит бачки г. Иринеј
са новорукоположеним презвитером
Дарком Вујковим

У току свете Литургије Митрополит бачки Иринеј је у чин презвитера рукоположио ђакон Дарка Вујкова из Бечеја.

Патрон Епархије бачке свечано прослављен у Мољу

У среду, 19. септембра / 2. октобра 2024. године, у порти Светосавског храма у Мољу, литургијски је прослављен Патрон Епархије бачке – празник Преноса моштију светог Иринеја, епископа бачког, исповедника вере, и светих мученика бачких.

На светој архијерејској Литургији је началствовао Његово Високопреосвештенство Митрополит бачки господин др Иринеј, а саслуживали су Његово Високопреосвештенство Митрополит будимски и администратор Епархије темишварске г. Лукијан, Преосвећена господа епископи осечкопољски и барањски Херувим, ваљевски Исихије, шабачки Јеротеј, мохачки Дамакин, свештеници и ђакони Епархије бачке.

После прочитаног јеванђелског зачала, Његово Преосвештенство Епископ осечкопољски и барањски г. Херувим је произнео беседу у којој је, између осталог, рекао: „Ми данас у молитвама прослављамо дивне Божје угоднике – светог владику Иринеја Ћирића и мученике бачке који су својим животом посведочили да страдање за Христа и сведочење вере јесте узимање Крста Христовог који је свима нама дат и задат да носимо достојно, у пуноћи благодати Божје, без обзира какве су нам тескобе, без обзира какве муке и недаће су се сручиле на нас. То је прави смисао вере која нам је дата као темељ живота, као нешто што нас обједињује, што нас чини људима Христовим, људима који су у дубини своје душе боготражитељи, људима који носе у своме срцу и у својој души једино и само Христа.”

По заамвоној молитви, извршен је чин благосиљања славских дарова у част светог Иринеја, епископа бачког, исповедника вере, и светих мученика бачких, као и чин

Актуелности

Са свете Литургије у Мољу о Патрону Епархије бачке

освећења барјака црквеног хора „Свети Сава Горњокарловачки” из Мола.

По завршетку богослужења, прочитана је одлука Митрополита бачког господина др Иринеја којом се презвитер Милорад Мишков, парох молски, одликује достојанством протонамесника, због показане ревности у свештенопастирској служби и савесног обављања свих црквених дужности. Потом је прочитана одлука Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве, којом се, на предлог Митрополита бачког господина др Иринеја, Црквеној општини у Мољу додељује орден Светога Саве другог степена, поводом јубилеја двестогодишњице постојања храма Светог Саве у Мољу. Орден је у име Црквене општине у Мољу примио г. Сава Нешић, председник Црквеноопштинског управног одбора. Такође је прочитана и одлука Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве, којом се, на предлог Митрополита бачког господина др Иринеја, господину Радославу Миркову из Силбаша додељује орден Светога Саве трећег степена, за вишедеценијско осведочено безусловно служење Цркви. На крају је прочитана и одлука Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве, којом се, на предлог Митрополита бачког господина др Иринеја, господину Золтану Билицком, председнику Општине Ада, додељује орден Светог Симеона Мироточивог у знак признања за несебичну помоћ у обнови право-

славних храмова и вишегодишњу плодносну сарадњу са црквеним општинама у Општини Ада.

После доделе одликовања, сабранима се обратио Митрополит бачки г. Иринеј, који је, између осталог, рекао: „Данашњи дан је за нас све вишеструки радосни дан, празнични дан, славски дан и ја се надам да ћемо са вером у Господа и трудећи се – макар чежњом свога срца, ако не можемо Бог зна шта да урадимо – да идемо оним путем који Господ увек прихвата, путем ка Њему, а на том путу је Он увек ближи нама и пре нас је пошао према нама него што ми крећемо према Њему. Уствари је увек са нама и зато се Господ Христос у Јеванђељу назива и именом *Емануил*, што значи: *С нама је Бог*. И као што је Спаситељ рекао покајаном разбојнику на Крсту на Голготи: *Данас ћеш бити са мном у рају*, као што је рекао једном Свом добром слуги: *Служи добро и верни, у малом си ми био веран, над многим ћу те поставити, уђи у радост Господара свога*, тако и ми, имајући увек пред очима своје душе и свога срца те истине, потрудимо се да наше хришћанско живљење и опредељење не буде декларативно, да не буде само на речима него да својим животом будемо истински сведоци Господа нашега, Његове љубави, Његове благодати и, наравно, да будемо заједничари са свима светим угодницима Његовим, а најпре са Пресветом Мајком Његовом.”

Светињама у походе

ПРАВОСЛАВНА ЕПАРХИЈА БАЧКА
СЛУЖБА ЗА ПОКЛОНИЧКА ПУТОВАЊА

СВЕТИЊАМА У ПОХОДЕ

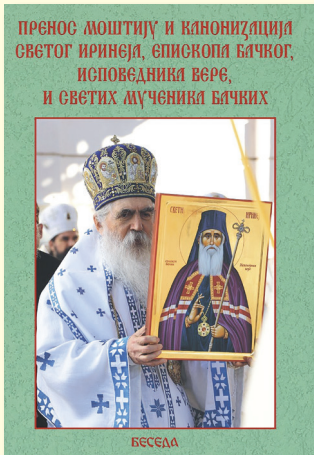
Путујте са благословом Цркве!

**Информације можете добити путем бројева телефона:
064/12-93-616 и 021/526-068**

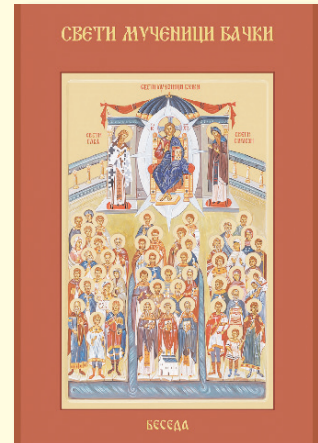
Нова издања

**ПРЕНОС МОШТИЈУ
И КАНОНИЗАЦИЈА
СВЕТОГ ИРИНЕЈА,
ЕПИСКОПА БАЧКОГ,
ИСПОВЕДНИКА ВЕРЕ,
И СВЕТИХ МУЧЕНИКА
БАЧКИХ**

**СВЕТИ ИРИНЕЈ ЋИРИЋ
ЕПИСКОП БАЧКИ
ИСПОВЕДНИК ВЕРЕ**

**СВЕТИ
МУЧЕНИЦИ
БАЧКИ**

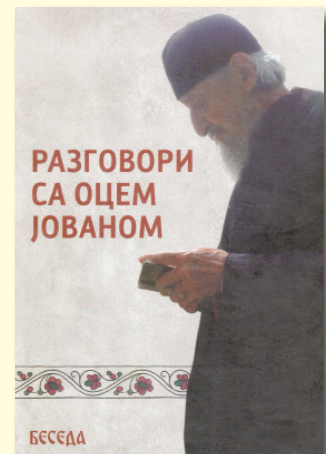
ДЕЛА СВЕТОГ МАКСИМА ИСПОВЕДНИКА

ИЗ СМРТИ У БЕСМРТНОСТ
Погром у Бачкој
1941-1944. године

**Терапијска заједница
ЗЕМЉА ЖИВИХ**
Презвитер Блажо Р. Божовић

**РАЗГОВОРИ
СА ОЦЕМ ЈОВАНОМ**

На таласу Православља

СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА
ЕПАРХИЈА БАЧКА
ИНФОРМАТИВНА СЛУЖБА

www.eparhijabacka.info; e-mail: epbackainfo@gmail.com

„Циљ наше Информативне службе је да буде у служби
сведочења и ширења православне вере.“

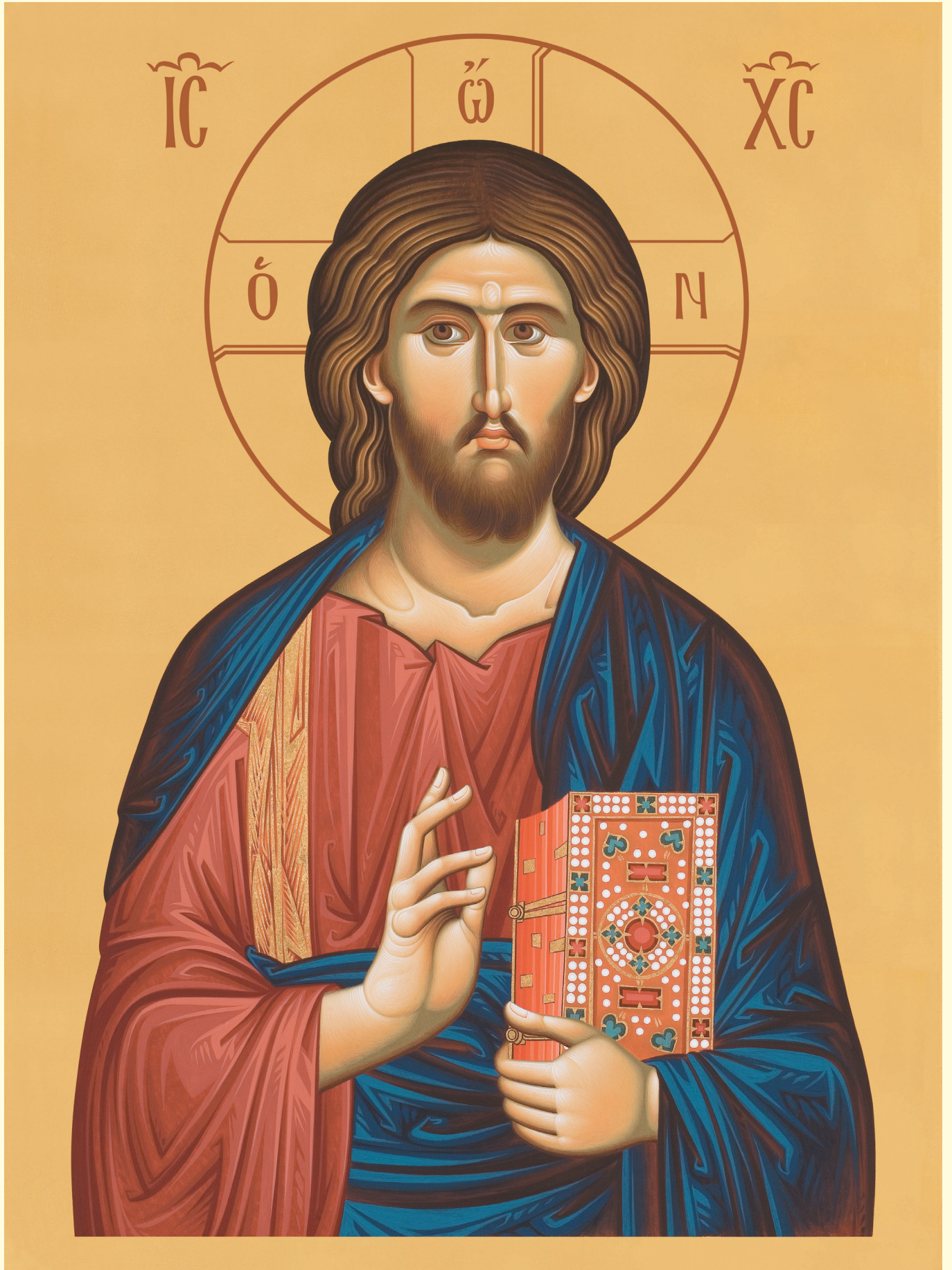
Митрополит бачки г. Иринеј

 БЕСЕДА

РАДИО ТАВОР
95.1 Mhz

90,7 MHz РАДИО
СЛОВОСЛОВЬЕ

 РАДИО „БЛАГОВЕСТИК“
95,7 Mhz

ПОМОЗИМО ИЗГРАДЊУ
ХРАМА У МОНАСТИРУ
ВАСКРСЕЊА ХРИСТОВА
НА СУНЧАНОМ БРЕГУ У КАЂУ

Жиро-рачун 150-000002502480343 (Еуробанк Директна, Нови Сад)